

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Rivo Nurklik

KOMBINEERITUD KÄIVE FINANTSTEENUSTE VALLAS

Lõputöö

Juhendaja:

Ave Rego, MA

Tallinn 2014

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Finantskolledž	Kuu ja aasta: mai 2014
Töö pealkiri: Kombineeritud käive finantsteenuste vallas	
Töö pealkiri võõrkeeles: Combined turnover in the field of financial services	
Töö autor: Rivo Nurklik	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas.
Allkiri:	
<p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 39 leheküljest. Töös on kasutatud 31 allikat, millele on tekstis viidatud.</p> <p>Töö eesmärk on analüüsida finantsteenuste kombineeritud käibega seotud probleeme Euroopa Liidus. Eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised uurimisülesanded:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Antakse ülevaade käibemaksu mõistest ja olemusest.2. Antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest.3. Analüüsitakse kombineeritud käibe käsitlemist Euroopa Liidus.4. Analüüsitakse kombineeritud käibega seotud probleeme finantsteenuste vallas. <p>Uurimismeetodina kasutatakse töös analüütilist ja võrdlevat meetodit. Autor analüüsis Euroopa Kohtu seisukohti kombineeritud käibe teemal. Töös analüüsiti millistel tingimustel on tegemist on ühe tervikliku tehinguga ning millal mitme eraldiseisvaga. Veel analüüsiti töös ühtse tehingu puhul põhisoorituse leidmist. Finantsteenuste puhul analüüsiti, valdkonnas esinevaid probleeme, seoses kombineeritud käibega. Lõputöö kirjutamisel jõudis autor järeldusele, et tasu mis on seotud tarnete eest tasumisega, ei kujuta endast eraldi finantsteenust. Põhisoorituseks on tehingus komponent, mille vastu on keskmisel kliendil kõige suurem huvi ja mis ajendas teda tehingut teostama.</p>	
Võtmesõnad: lisandunud väärtuse maks, finantsteenused, põhisooritus, kombineeritud käive	
Keywords: value added tax, financial services, principal supply, combined turnover	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor: Uno Silberg	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Ave Rego	Allkiri:

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKS	5
1.1. Käibemaksu mõiste ja olemus	5
1.2. Finantsteenuste mõiste ja olemus	10
2. KOMBINEERITUD KÄIBEGA SEOTUD PROBLEEMID	18
2.1. Kombineeritud käive Euroopa Liidus.....	18
2.2. Kombineeritud käive finantsteenuste puhul	26
KOKKUVÕTE	33
SUMMARY	36
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	37

SISSEJUHATUS

Tänapäeva tarbimisühiskonnas on üha levinum praktika, kus reklaami eesmärgil pakutakse tarbijale kauba või teenusega kaasa mingi teine kaup või teenus. Kaupmehe jaoks on see reeglina väike kulu, kuid tarbija saab sellest positiivse emotsiooni ja mõtleb järgmine kord oma ostueelistusi tehes, kuidas ta võimalikult soodsalt oma ostu tehtud saab. Käibemaksu seisukohast on tegemist huvipakkuva olukorraga, kus tervikpaketina müüakse tegelikult mitu erinevat kaupa või teenust. Kui kõiki tehingu elemente maksustatakse ühtemoodi sama maksumääraga, siis ei ole eriti oluline määratleda mitme elemendiga tegemist on. Maksu objekti määramisest sõltub kas tehing on maksustatav või maksuvaba, mis maksumäär tuleb kohaldada ning millal ja kus tuleks maksustada. Kuna reeglina finantsteenuste käivet käibemaksuga ei maksustata, siis on maksustamise seisukohast oluline tuvastada kas finantsteenust sisaldavat kombinatsiooni tuleks käsitleda ühtsena või iga elementi eraldiseisvana.

Teema valiku põhjuseks oli autori huvi teema vastu ning ühiskonna üha suurenev kokkupuude kombineeritud käibega.

Kombineeritud käive finantsteenuste vallas on aktuaalne. Viimastel aastatel on Euroopa Kohtuni jõudnud mitmeid lahendeid, kus on enamasti probleemiks, kas tegemist on ühe tervikliku tarnega või mitme eraldiseisvaga. Kuna finantsteenused on reeglina käibemaksust vabastatud, siis on tehingutes, mis hõlmavad finantsteenuseid, põhisoorituse leidmine põhjustanud segadust.

Teema on uudne, sest autorile teadaolevalt ei ole antud valdkonda uurimistöodes varem käsitletud. Maarja-Liisa Maasik kirjutas Sisekaitseakadeemias 2013. aastal lõputöö segatarnete käibemaksuga maksustamisest Euroopa Liidus, kuid tema töö keskendus eelkõige Spa-dega seonduvale.

Töö probleemiks on see, et kombineeritud käibe puhul tuleb leida põhisooritus, mille järgi määrata tervele tarnele ühtne maksumäär ja sellest lähtuvalt ka tarnekoht. Põhisoorituse määramise regulatsiooni ei ole käibemaksuseaduses ega ka käibemaksudirektiivis sätestatud

Euroopa Kohtu praktikast nähtub, et põhisoorituse leidmine kombineeritud käibe puhul tekitab paljudele probleeme. Samas on see väga oluline, kuna õigest klassifitseerimisest sõltub maksukohustuse suurus.

Lõputöö eesmärgiks on analüüsida finantsteenuste kombineeritud käibega seotud probleeme Euroopa Liidus.

Töö eesmärgi saavutamiseks on püstitatud neli uurimisülesannet:

1. Antakse ülevaade käibemaksu mõistest ja olemusest.
2. Antakse ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest.
3. Analüüsitakse kombineeritud käibe käsitlemist Euroopa Liidus.
4. Analüüsitakse kombineeritud käibega seotud probleeme finantsteenuste vallas.

Allikate uurimisel, analüüsimisel ja järelduste tegemisel on kasutatud analüütilist ja võrdlevat meetodit. Töös analüüsitakse eesti- ja võõrkeelseid teoreetilisi teadusallikaid ning kogutud informatsiooni alusel tehakse järeldusi. Lõputöös analüüsitakse peamiselt õigusakte ning Euroopa Kohtu lahendeid, seega kasutatakse töös kvalitatiivset andmekogumise meetodit.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis omakorda jagunevad kaheks alapeatükiks. Esimeses peatükis antakse ülevaade finantsteenuste määratlemisest. Esimeses alapeatükis antakse ülevaade käibemaksu mõistest ja olemusest. Teine alapeatükk käsitleb finantsteenustega seonduvat. Peamiselt antakse lühiülevaade käibemaksuseaduses sätestatud maksuvabadest finantsteenustest.

Teine peatükk keskendub kombineeritud käibega seotud probleemidele. Esimeses alapeatükis analüüsitakse kombineeritud käibe käsitlemist Euroopa Liidus. Täpsemalt analüüsitakse, Euroopa Kohtu seisukohti, kuidas kvalifitseerida tehinguid ühtseteks ja eraldiseisvateks ning kuidas ühtsete tehingute puhul leida põhisooritust. Teine alapeatükk käsitleb kombineeritud käibega seotud probleeme finantsteenuste vallas.

Töös kasutatakse allikatena eriala kirjandust, Eesti Vabariigi seadusi, teadusartikleid ja Euroopa Kohtu lahendeid.

1. FINANTSTEENUSTE KÄIBEMAKS

1.1. Käibemaksu mõiste ja olemus

Käibemaks on üldine tarbimismaks, millega maksustatakse kõiki tarbitavaid kaupu ja teenuseid. Inimesed ise ei pruugi märgata selle maksu eksisteerimist, kuna füüsilised isikud seda ise otseselt ei maksa. Tarbitavad kaubad ja teenused sisaldavad käibemaksu, seega käibemaks on peidetud hinna sisse. Enamasti märkab füüsiline isik käibemaksu vaid ostu tšekkidel ja arvetel.

Eestis on käibemaks üles ehitatud lisandunud väärtuse maksu põhimõtetel. Toimib see mitmefaasilisena, maksusumma on jagatud mitmete ettevõtjate vahel. Kaup või teenus läbib enne tarbija juurde jõudmist pika müügiahela. Iga selle lüli maksab käibemaksu tema poolt lisandunud väärtuselt ning kokku annabki see toote müügihinnale vastava käibemaksusumma. Lisandunud väärtuse arvutamiseks on võimalik kasutada kolme meetodit. Euroopa Liidus on kasutusel kaudse mahaarvamise meetod, mille kohaselt arvatakse müügikäibelt arvatud käibemaksust maha ostukäibelt tasutud käibemaks (sisendkäibemaks).¹

Esimesena kehtestati lisandväärtuse maks Prantsusmaal 1954. aastal. Alates 1968. aastast toimib see kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Varem kasutati liikmesriikides mitmesuguseid käibe- ja müügiimakse, kuid neil puudus sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus. Käibemaks, kui kaudne maks mõjutab kaupade ja teenuste hindu ning selleks, et tagada kaupade vaba liikumine on Euroopa Liidus kehtestatud ühtlustatud eeskirjad käibemaksuga maksustamise osas.² Põhiliseks käibemaksualaseks õigusaktiks on Euroopa Liidu Nõukogu käibemaksudirektiiv 2006/112/EÜ (edaspidi: käibemaksudirektiiv), mis on Euroopa Ühenduste Nõukogu Kuuenda Direktiivi (77/388 EMÜ) uuestisõnastus, millega peab ka Eesti käibemaksuseadus olema kooskõlas.³

Eestis kehtestati käibemaks, kui lisandunud väärtuse maks esmakordselt 10. oktoobril 1990. aastal Vabariigi Valitsuse määrusega nr 290, mis jõustus 1. jaanuaril 1991. Seaduse alusel

¹ Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 350-351.

² Lehis, L., Lind, K., „*Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne*“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 11-12.

³ Rahandusministeeriumi kommentaaridega käibemaksuseadus (seisuga 01.03.2014) <www.fin.ee/280/>, (31.03.2014).

kehtestatud käibemaks hakkas kehtima 1. jaanuarist 1992. Käibemaksu kehtestamisel Eestis 1991. aastal oli maksumäär algsest 7%, kuid kohalik omavalitsus võis kehtestada jaekaubanduse käibele täiendava kuni 3%-lise maksumäära. 1992. aastast oli üleriigiliseks maksumääraks 10%. 1992. aasta 19. juunist kehtestati Eesti Vabariigi Rahareformi Komitee dekreediga nr 035 käibemaksumääraks 18%. 25.08.1993 võttis Riigikogu vastu uue käibemaksuseaduse (RT I 1993, 60, 847), mis jõustus 01.01.1994.⁴ Alates 1. juulist 2009 on kehtiv standardmäär käibemaksuseaduse (KMS) § 15 lg 1 kohaselt 20%⁵. Käibemaksudirektiivi artikli 97 kohaselt ei või harilik maksumäär olla madalam kui 15%⁶.

Vähendatud käibemaksumäära hakati Eestis rakendama 1999. aasta 1. jaanuarist, mil 5%-lise määraga maksustati raamatuid. Kümme aastat hiljem tõsteti alandatud määrat 9% peale ning osasid alandatud määraga maksustatavaid kaupu ja teenuseid hakati maksustama standardmääraga.⁷ Vähendatud maksumäärat kasutatakse KMS § 15 lõigetes 2 kuni 4 loetletud raamatute ja perioodika väljaannete, sotsiaalministri määrusega kehtestatud nimekirja kantud ravimite ja majutusteenuse puhul. Käibemaksudirektiivi artikli 98 kohaselt võivad liikmesriigid kohaldada, kas ühte või kahte vähendatud maksumäära. Artikli 99 järgi määratakse maksumäärad kindlaks teatud protsendina maksustavast väärtusest ning see ei või olla madalam kui 5%.⁸

Käibemaksukohustuslane on ettevõtlusega tegelev isik, kaasa arvatud avalik-õiguslik juriidiline isik, või riigi-, valla- või linnaasutus, kes on registreeritud või kohustatud end registreerima maksukohustuslasena. Isik on füüsiline või juriidiline isik, sealhulgas avalik-õiguslik juriidiline isik ja riigi-, valla- või linnaasutus. Sealjuures käsitatakse riigi-, valla- ja linnaasutuste ning avalik-õigusliku juriidilise isiku tegevust ettevõtlusena üksnes siis, kui see tegevus kujutab endast käibemaksudirektiivi esimeses lisas sätestatud majandustegevust, mida saavad teha ka teised maksukohustuslased ning mille maksustamata jätmine mõjutaks oluliselt konkurentsi. Ettevõtlusena käsitletakse ka notari, kohtutäituri ja vandetõlgi ametitegevust.⁹ Käibemaksudirektiivi artiklis 9 on sätestatud, et maksukohustuslane on iga isik, kes mis tahes paigas teostab iseseisvalt, mis tahes majandustegevust, olenemata nimetatud tegevuse eesmärgist või tulemustest¹⁰. Iseseisvus tähendab, et isik korraldab majandustegevust oma

⁴ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 11.

⁵ Käibemaksuseadus 10.12.2003, jõustunud 01.05.2004 - RT I 2004, 41, 278 ... RT I 18.02.2014 ,2, § 15 lg 1.

⁶ Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ artikkel 97.

⁷ Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 393.

⁸ Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ artikkel 98, 99.

⁹ Käibemaksuseadus § 2 lg 2 ja § 3 lg 1.

¹⁰ Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ artikkel 9.

äränägemisel. Tal on õigus ise määrata oma tegevuse aega, kohta ja viisi, ta tegutseb omanimel ning oma riisikol.¹¹ Majandustegevus on tootja, ettevõtja ja teenuseid osutava isiku mis tahes tegevus, sealhulgas kaevandamis- ja põllumajandusalane tegevus. Majandustegevusena käsitatakse ka materiaalse või immateriaalse vara kasutamist kestva tulu saamise eesmärgil.¹²

Kuna käibemaksuga maksustatakse tarbimist, siis on käibemaksuga maksustamisel oluline tarbimisväärtust omava hüve üleandmine. Kasumi teenimise eesmärk ei ole oluline käibemaksuseaduse rakendamisel. Piisab sellest, et majandusüksus on seatud püsivalt müüma kaupu või osutama teenuseid.¹³ Käibemaksukohustuslaseks registreerimine on kohustuslik siis, kui isiku või asutuse maksustatav käive ületab kalendriaasta algusest arvestatuna 16 000 eurot. Sellest väiksema käibe puhul on registreerimine vabatahtlik. Registreerimiskohustuse tekkimise päevast alates kolme tööpäeva jooksul on isik kohustatud esitama maksuhaldurile avalduse enda maksukohustuslasena registreerimiseks. Isik võib esitada avalduse äriregistri infosüsteemi kaudu digitaallkirjastatult või taotleda notarilt avalduse koostamist ja e-notari infosüsteemi kaudu esitamist.¹⁴

KMS § 4 lg 1 sätestab, et käive on kauba võõrandamine ja teenuse osutamine ettevõtluse käigus. Võõrandamine on kauba valduse üleandmine koos kauba juhusliku hävimise riisikoga ja õigusega kasutada kaupa ning sellega seotud majanduslikke hüvesid omanikuna, sõltumata kauba asjaõiguslikust staatusest¹⁵. Kauba käibe asemel kasutatakse käibemaksudirektiivi artiklis 14 sõna „kaubatarne“, mis on materiaalse vara omanikuna käsutamise õiguse üleminek¹⁶. KMS § 2 lg 3 p 3 kohaselt on teenus ettevõtluse korras hüve osutamine või õiguse, sealhulgas väärtpaberi võõrandamine. Samuti tasu eest majandustegevusest hoidumine, õiguse kasutamisest loobumine või olukorra talumine. Veel on teenuseks ka elektrooniliselt edastatav tarkvara ja teave ning vastavalt ostja tellimusele spetsiaalselt koostatud või kohandatud tarkvaraga või teabega andmekandja. Käibemaksudirektiivis on teenuse osutamist käsitletud kui mis tahes tehingut, mis ei ole kaubatarne¹⁷. Samuti on käive KMS § 4 lg 1 alusel veel kauba või teenuse omatarve, kauba toimetamine teise liikmesriiki oma sealse ettevõtluse tarbeks ning kauba sundvõõrandamine tasu eest.

¹¹ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 40.

¹² Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ artikkel 9.

¹³ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 39.

¹⁴ Käibemaksuseadus § 19 lg 1, §20 lg 1.

¹⁵ *Ibid*, § 2 lg 5.

¹⁶ Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ artikkel 14.

¹⁷ *Ibid*, artikkel 24.

Omatarve on soetatud kauba või saadud teenuse kasutamine maksukohustuslase poolt eratarbeks või ettevõtlusega mitteseotud otstarbel. Kauba võõrandamist eelnimetatud juhtudel käsitletakse omatarbena juhul, kui kauba soetamisel on sisendkäibemaks maha arvatud. Teenuse puhul nimetatud tingimus puudub. Omatarbega on tegemist vaid juhul, kui kaupa võõrandatakse, teenust osutatakse või neid kasutatakse eratarbes tasuta. Omatarbe saajaks võib olla töötaja, teenistuja või juriidilise isiku juhtimis- või kontrollorgani liige. Omatarbe maksustatav väärtus on kauba või teenuse omahind, erireegel on kehtestatud sõiduauto kasutamisele.¹⁸

Käibe tekkimise koha määratlemine on vajalik selleks, et kindlaks teha, millises riigis toimub maksustamine. Täpseid reegleid on vaja selleks, et vältida topeltnmaksustamist. Samuti selleks, et ei tekiks maksupettuse võimalusi ning kaup või teenus jääks üldse maksustamata. Kaupade puhul määratakse käibe toimumine üldjuhul asukoha järgi. Samas teenuse käibe maksustamine on võimalik kas müüja asukoha, teenuse osutamise või teenuse kasutamise koha järgi.¹⁹

Käibemaks on kaudne maks. Maksu koormuse kandjaks on tarbija, kes ostes kaupa või teenust maksab käibemaksu ära toote hinna sees. Seega käibemaksuga koormatakse tarbijaid, mitte ettevõtjat. Maksu parema administreerimise huvides on maksu arvestajaks ja maksjaks ettevõtjad. Ettevõtjate omavaheline käibe küll maksustatakse, kuid tegelikku maksukoormust see ei tekita. Ettevõtja, kes kasutab sisseostetud kaupu või teenuseid, kas otseselt või kaudselt enda maksustava käibe tarbeks, saab õiguse ostukäibelt tekkinud käibemaksu oma käibemaksukohustusest maha arvata.²⁰

Käibemaks on objektiivne maks, kuna maksuobjekt ei ole seotud konkreetse isikuga. Seetõttu kehtib käibemaksuga maksustamisel ka absoluutse neutraalsuse nõue. Kõik tarbimise vormid tuleb maksustada ühetaoliselt.²¹ Tarbitava kauba omadused ja väärtus ei sõltu müüja õiguslikust vormist, asukohast või muudest omadustest. Käibemaks on neutraalne siis, kui ettevõtjate käibemaksukohustus ja sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus on omavahel kooskõlas. Kui maksumaksja ei saa maksustava käibe tarbeks soetatud kaupadelt ja teenustelt sisendkäibemaksu maha arvata, siis tekib käibemaksu kumulatsioon ning maksumaksja satub võrreldes konkurentidega halvemasse olukorda. Neutraalsuse põhimõtetest tulenevalt tuleb

¹⁸Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 373-374.

¹⁹*Ibid*, lk 376.

²⁰Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 15-17.

²¹*Ibid*, lk 15-17.

imporditud kaupa maksustada samamoodi nagu kodumaist, kuna vastasel juhul saaksid välismaised tootjad konkurentsieelise.²² Seega ei olene maksu suurus isikust, kes pakub kaupa või teenust, vaid maksu suurus sõltub kauba või teenuse liigist ja väärtusest.

Käibemaks on üldine tarbimismaks, mida maksab lõpptarbija. Seetõttu kehtib käibemaksu puhul sihtkohamaa printsiip, mis tähendab, et maksustamine toimub üldjuhul selles riigis, kus asub kauba või teenuse lõpptarbija. Sellest printsiibist lähtuvalt tuleb kaupade ja teenuste ekspordil rakendada nullmäära. Samas kaupade ja teenuste import tuleb maksustada. Kui imporditud kaupa kasutatakse ettevõtluseks, siis ei ole tollis kogutud käibemaks lõplik maks, kuna ettevõtja saab selle maksu sisendkäibemaksuna maha arvata. Isiklikuks tarbimiseks toodud kauba puhul impordi käibemaksu tagasi ei saa.²³ Seega tähendab sihtkohamaa põhimõtte eelkõige, et maksustatakse kauba või teenuse tarbimist, mitte tootmist. Käibemaks läheb riiki, kus kaupa või teenust realselt tarbima hakatakse.

Maksuvaba käive tähendab seda, et kauba või teenuse maksustavale väärtusele käibemaksu ei lisata. Erinevus 0%-ga maksustatavast käibest, mille puhul samuti kauba või teenuse hinnale käibemaksu ei lisata, seisneb selles, et maksuvaba käibe tarbeks soetatud kaupadelt ja saadud teenustelt puudub sisendkäibemaksu mahaarvamise õigus. Maksuvabad kaubad ja teenused jagunevad kaheks. Teatud sotsiaalsest seisukohast olulised kaubad ja teenused on käibemaksust vabastatud, et muuta inimeste jaoks kättesaadavamaks elutähtsad teenused ja kaubad. Lisaks rakendatakse tehnilise iseloomuga maksuvabastusi teatud kaupade ja teenuste osas, et vältida topeltmaksustamist. Tehniliste maksuvabastuste eripära on vabatahtliku maksustamise õigus.²⁴ KMS §16 lg 3 kohaselt võib käibemaksu lisada ehitiste müügile, üüri- ja rendikäivatele ning finantsteenustele. Vabatahtliku maksustamise korral saab ettevõtte sisendkäibemaksu mahaarvamise õiguse. Ettevõtja peab maksustamise soovi rakendamiseks maksuhaldurit kirjalikult teavitama. Pärast vastava teate saamist ei saa enam valikuõiguse rakendamisest loobuda.²⁵ Seega maksuvaba käibe ja 0%-ga maksustatava käibe peamine erinevus on, et kuna maksuvabastuse puhul sisendkäibemaksu maha arvata ei saa, siis koheldakse maksuvaba teenuste osutajaid kui lõpptarbijaid. See põhjustab neile aga olulisi sisendkäibemaksu kulusid ja ei ole kooskõlas lisandunud väärtuse põhimõtetega.

²² Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 354-355.

²³ Lehis, L., Lind, K., „*Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne*“ . (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 19.

²⁴ Lehis, L. *Maksuõigus*, teine trükk (Tallinn: Juura 2009), lk 395-398.

²⁵ *Ibid*, lk 400-401.

Käibemaks on perioodiline ehk jooksev maks. Erandiks on impordikäibemaks, mis on ühekordne maks²⁶. Vastavalt KMS § 27 lg 1 on käibemaksu maksustamisperiood kalendrikuu ning käibedeklaratsioon tuleb esitada ja käibemaks tasuda maksustamisperioodile järgneva kuu 20. kuupäevaks. Erandina võib maksukohustuslase taotlusel kehtestada ka pikemaid perioode. Käibemaksudirektiivi kohaselt võivad liikmesriigid määrata maksustamisperioodiks kas ühe kuu, kaks kuud või kolm kuud. Lubatud on määrata ka teistsuguseid maksustamisperioode, mis pole ühest aastast pikemad.²⁷

Kokkuvõtvalt võib öelda, et käibemaks on universaalne tarbimismaks, mis hõlmab kõiki kaupu ja teenuseid. Rakendatakse seda lisandunud väärtuse maksu põhimõtetel. Maksuga koormatakse igat müügi-etappi, vähendades maksukoormust eelmistel etappidel makstud maksu võrra. Kaupade ja teenuste vaba liikumise tagamiseks on Euroopa Liidus ühise turu toimimise huvides kehtestatud ühtlustatud eeskirjad käibemaksuga maksustamise osas. Põhiliseks käibemaksualaseks õigusaktiks on käibemaksudirektiiv. Käibemaks on objektiivne maks, kuna maksu suurus sõltub kauba või teenuse liigist või väärtusest, mitte maksumaksja isikust. Seetõttu kehtib käibemaksuga maksustamisel ka absoluutse neutraalsuse nõue. Kõik tarbimise vormid tuleb maksustada ühetaoliselt. Tegemist on kaudse maksuga, millega ei koormata ettevõtjat. Maksu koormuse kandjaks on tarbija, kes ostes kaupa või teenust maksab käibemaksu ära toote hinna sees. Käibemaksuga maksustamisel kehtib üldjuhul ka sihtkohamaa printsiip, mille kohaselt toimub maksustamine selles riigis, kus toimub reaalne tarbimine.

1.2. Finantsteenuste mõiste ja olemus

Tagamaks kaupade ja teenuste vaba liikumine ning Euroopa Liidu ühise turu toimimine, on kehtestatud ühtlustatud eeskirjad käibemaksuga maksustamise osas. Finantsteenused on reeglina käibemaksust vabastatud. See on sätestatud nii Euroopa Liidu Nõukogu direktiivis 2006/112/EÜ kui ka käibemaksuseaduses.

Finantsteenused on juba ajalooliselt olnud erinevatel teoreetilistel ja pragmaatilistel põhjustel tarbimismaksudest vabastatud. Ühe põhjusena on välja toodud, et kapitali maksustamine kahjustaks majandust. Kuid praktilisel tasandil, on sageli olnud raske kehtestada maksubaasi

²⁶ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 15.

²⁷ Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ artikkel 252.

teatavatele vahendusteenustele.²⁸ Finantsteenused on eelkõige maksust vabastatud seetõttu, et on raske tuvastada ja mõõta maksustatavat väärtust tehingute kaupa. Lisandunud väärtuse leidmine on probleem, sest näiteks finantsasutused maksavad hoiustajatele intresse ning omakorda laenavad raha välja, mis muudab maksustatava väärtuse leidmise keeruliseks. Kui tegemist on mitte finantsteenustega, siis esindab lisandunud väärtust selgelt tasu kauba või teenuse eest. Oluline ühisjoon sellistele finantsteenustele, mida maksustatakse käibemaksuga, on nende osutamine tasu eest.²⁹

Finantsteenuste maksuvabastus on seotud teenuse olemusega, mitte isikuga, kes seda osutab. Seega saab finantsteenuste maksuvabastust rakendada ka isik, kelle põhitegevus ei ole finantsteenuste osutamine.³⁰ Maksuvabad finantsteenused on välja toodud käibemaksudirektiivi artiklis 135 ning KMS § 16 lg 2¹. Need finantsteenused on reeglina maksuvabad, kuid valikuõiguse alusel saab neid vabatahtlikult maksustada, välja arvatud siis, kui teenust osutatakse teise liikmesriigi maksukohustuslasele või piiratud maksukohustuslasele³¹.

Hoiustamistehinguid avalikkuselt hoiuste ja muude tagasimakstavate rahaliste vahendite kaasamiseks võivad sooritada ainult krediitiasutused³². Krediitiasutuste seaduse (KAS) § 3 lg 1 kohaselt on krediitiasutus äriühing, mille peamiseks ja püsivaks majandustegevuseks on avalikkuselt rahaliste hoiuste ja muude tagasimakstavate vahendite kaasamine ning oma arvel ja nimel laenude andmine või muu finantseerimine³³. Hoiustamistehingutega seotud maksuvabadeks teenustasudeks on näiteks hoiuse avamise või sulgemise tasud, jooksvad hooldustasud, konto väljavõtete ja saldoteatiste tasud. Hoius on hoiustaja nõue panga vastu, hoiustatud raha läheb üle panga omandisse. Kui klient hoiab oma sularaha panga seifis, siis ei ole tegemist hoiustamisega, vaid seifi üürimisega, mis on maksustatav käive.³⁴

²⁸ Report of the OECD. „Indirect tax treatment of financial services and instruments“, 22.10.1998. <www.oecd.org/tax/consumption/1915300.pdf> (15.03.2014).

²⁹ Ernst & Young, *A Study of Methods of Taxing. Financial and Insurance Services*, 2006, <ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/key_documents/reports_published/method_s_taxing.pdf> (15.03.2014).

³⁰ Rahandusministeeriumi kommentaaridega käibemaksuseadus (seisuga 01.03.2014) <www.fin.ee/280/>, (31.03.2014).

³¹ Käibemaksuseadus §16 lg 3 p 3.

³² Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 435.

³³ Krediitiasutuste seadus, 09.02.1999, jõustunud 01.07.1999 - RT I 1999, 23, 349... RT I, 23.12.2013, 1, § 3 lg 1.

³⁴ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 435.

Käibemaksuvabad on ka laenutehingud, sealhulgas tarbijakrediit, hüpoteeklaenu ja muud äriühingute finantseerimise tehingud³⁵. Võlaõigusseaduse (VÕS) § 401 lg 3 kohaselt kohaldatakse ka krediitdilepingule laenulepingu kohta sätestatud, kui seadusest ei tulene teisiti³⁶. Laenutehinguna käsitletakse olukorda, kus finantsasutus laenab raha, tarbijatele, maja ostjatele, investoritele ja teistele pankadele ning saab selle teenuse eest tasu eelkõige intressidena³⁷. VÕS § 396 lg 1 alusel kohustub laenulepinguga üks isik (laenuandja) andma teisele isikule (laenusaaaja) rahasumma või asendatava asja (laen), laenusaaaja aga kohustub tagasi maksma sama rahasumma või tagastama sama liiki asja samas koguses ja sama kvaliteediga. Samas, kui laenatakse kehalisi esemeid, siis tekib nii laenu andmisel kui tagastamisel maksustatav käive, kuid intressid ja teenustasud on sellegipoolest maksuvabad³⁸. Seega laenutehinguna annab isik, kellel on raha või muid ressursse üle, teisele isikule kellel neid napib ning saab vastutasuks intressi. Laenulepingus lepivad kokku intressi suurus, maksegraafik ning muud olulised tingimused.

Krediitdileping on leping, millega üks isik (krediidiandja) kohustub andma teise isiku (krediidisaaaja) käsutusse rahasumma (krediit), krediidisaaaja aga kohustub tasuma krediidilt intressi ja lepingu lõppemisel krediidi tagasi maksma. VÕS § 401 lg 2 kohaselt võib krediitdilepingu esemeks olla ka maksetähtpäeva edasilükkamine, liising või muu abi finantseerimisel. Sellest järeldub, et laenutehinguks on ka kaupade müük järelemaksuga. Järelemaksu intressi ei loeta kauba või teenuse maksustatava väärtuse hulka. Kui järelemaksu intressid on tehingus eraldi kokku lepitud ja arvel eraldi näidatud, siis on tegemist kahe iseseisva tehinguga. Kauba müügile järgneb laenutehing ning järelemaksu intressid loetakse maksuvabaks käibeks. Lisaks on laenutehinguks ka näiteks arvelduskrediit, krediitkaarditehingud ja faktooringu käigus antud laen. Samuti võib laenuks ümber vormistada mis tahes muul alusel tekkinud võlga.³⁹

Laenutehingute maksuvabadeks teenustasudeks on mitmesugused vormistustasud (nt tasud laenulepingu sõlmimise või muutmise eest, tagatise hindamise või võla suuruse kohta teatise väljastamise eest), kuid eelkõige tuleb teenustasuks lugeda laenuintresse kui tasu raha kasutamise eest. Maksuvaba käibe väärtuseks tuleb lugeda intresside brutosumma, sellest ei saa maha arvata näiteks panga poolt laenuks kasutatud raha laenamise eest makstud intresse

³⁵ Käibemaksuseadus § 16 lg 2¹ p 2.

³⁶ Võlaõigusseadus, 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 – RT I 2001, 81, 487... RT I, 29.11.2013, 1, § 401 lg 3.

³⁷ Henkow, O., „*Financial Activities in European VAT*“ (Lund University, 2007), p.31.

³⁸ Lehis, L., Lind, K., „*Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne*“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 435.

³⁹ *Ibid*, lk 435-436.

(samuti ei saa näiteks kindlustusseltsi käibest maha arvata edasikindlustuse kulusid).⁴⁰ Samas on enamasti olukord selline, et ka pank on laenanud raha ja laenab seda edasi. Seega peaks tegelikult maksustama intresside vahet ehk seda intressi, mida pank tegelikult lisab. Arvestades aga ise laenatud laenude ja välja antud laenude hulka ning asjaolu, et intress võib lepingutes väga erinev olla ja pidevalt muutuda, poleks maksustatava väärtuse leidmine võimalik.⁴¹ Seega on laenutehingute puhul panga poolt lisatud tegeliku intressi leidmise suurimaks probleemiks maksustatava väärtuse leidmine, mistõttu loetaksegi maksustatavaks väärtuseks intresside brutosumma. Laenumaksete tasumisega hilinemisel makstud viivised või lepingu rikkumise eest määratud leppetrahvid (nt. kindlustuslepingu puudumine) ei kuulu käibe hulka, sest nende puhul ei ole tegemist ettevõtluse korras osutatava teenusega.⁴²

KMS § 16 lg 2¹ p 3 kohaselt ei maksustata käibemaksuga liisingutehinguid. Maksustamine sõltub sellest, kas liisinguleping vastab kapitalirendi või kasutusrendi tunnustele. Esimesel juhul on tegemist kauba müügiga, teisel juhul teenuse osutamisega. Oluline on jälgida ka seda, et kapitalirendi intressid kuuluvad liisingueseme maksustatava väärtuse hulka.⁴³ Liisingutehingute puhul moodustavad maksuvaba käibe tasu finantsteenuse eest, ehk lepingutasu, intress ja muud peale kauba enda hinna tasutavad summad. See põhimõte kehtib ka teiste maksuvabade finantsteenuste osas. Seega, kui liisingulepingu alusel võõrandatakse näiteks sõiduauto, siis auto enda võõrandamine ei ole maksuvaba, vaid tavamääraga maksustatav.⁴⁴

Raha hoiustamisel arvelduskontol on tegemist arveldustehingutega, mis hõlmavad nii sularahas kui ka sularahata tehtud arveldusi. Arveldustehingu sisuks on maksekäsund.⁴⁵ VÕS § 703 kohaselt käsundatakse maksekäsundiga käsundisaajat maksma või üle kandma käsundiandja arvel kolmandale isikule (soodustatud isik) raha või väärtpabereid ning antakse maksekäsundi järgi soodustatud isikule õigus täitmine vastu võtta. Maksuvabadeks teenustasudeks on näiteks konto avamise ja sulgemise tasud, ülekandetasud, perioodilised hooldustasud, konto väljavõtete, saldoteatiste, maksekorralduste ära kirjade ja muude dokumentide, tõendite ja väljavõtete väljastamise tasud, sularaha sisse- ja väljamaksete teenustasud jne. Arveldustehingute hulka kuuluvad ka arveldused väärtpaberitega ning ühe

⁴⁰ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 436.

⁴¹ Lind, K. „Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses“, *Juridica* (2007), nr 9, 639-650, lk 647.

⁴² Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 436.

⁴³ *Ibid*, lk 444.

⁴⁴ Kägi, K., Võimre, U. *Käibemaks*, (Äripäeva kirjastus, 2007), lk 173-174.

⁴⁵ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 436.

vääringu teiseks vahetamine (valuutavahetus).⁴⁶

KMS § 16 lg 2¹ p 5 on nimetatud mittesularahaliste maksevahendite, näiteks elektrooniliste maksevahendite, e-raha, reisirahade ja vekslite väljastamine ja haldamine. VÕS § 925 lg 1 kohaselt on käskveksel keskväärtpaber, millega vekslid väljaandja käsundab käsundisaajat (veksli maksja) maksma vekslis märgitud maksetähtpäeval (veksli lunastamine). Käsund ei või olla tingimuslik. VÕS § 926 lg 1 kohaselt on lihtveksel keskväärtpaber, millega vekslid väljaandja kohustub tingimusteta ise maksma vekslisumma vekslis märgitud vekslid alusel õigustatud isikule selles märgitud maksetähtpäeval.

Tagatis- ja garantiitehingute sisuks on võõra kohustuse tagamine. Näiteks käendus, garantii ning pandi andmine. Garantiiks on professionaalsete finantseerimisasutuste poolt osutatav tagatistehing. Majandus- või kutsetegevuses võib isik (garantii andja) võtta lepinguga võlausaldaja suhtes kohustuse (garantii), et ta täidab võlausaldaja nõudel garantiist tuleneva kohustuse. Garantii andja kohustus võlausaldaja ees ei sõltu garantiiga tagatavast võlgniku kohustusest ega selle kohustuse kehtivusest. Garantii andja võib võlausaldaja vastu esitada üksnes garantiist tulenevaid vastuväiteid. Kui garantii andja on garantiist tuleneva kohustuse täitnud, tekib tal võlgniku vastu tagasinõudeõigus ainult siis, kui see on nendevahelises lepingus kokku lepitud.⁴⁷ Garantiitehingu peamiseks eesmärgiks on seega võlausaldajale kindluse andmine.

KMS § 16 lg 2¹ p 7 on sätestatud tehingud nii oma kui ka klientide arvel väärtpaberituruseaduse §-s 2 sätestatud kaubeldavate väärtpaberite ja välisvaluutaga ning muud rahaturutehingud, sealhulgas tehingud tšekkide, vekslite, hoiusesertifikaatide ja muude selletaoliste instrumentidega. Väärtpaberituruseaduse (VPTS) §-s 2 defineeritakse rahaturuinstrumentina kuni ühe aastase tähtajaga emitteeritud võlakohustusi, millega tavaliselt kaubeldakse rahaturul⁴⁸. Väärtpaber kujutab endast kaubeldavat varalist õigust, mida võib laias laastus liigitada fikseeritud tulumääraga väärtpaberiteks (võlakirjad) ja äriühingute või varakogumite osalusteks (aktsiad, osad, investeerimisfondi osakud)⁴⁹. Väärtpaber on sätestatud ka eraldi KMS §16 lg 2 p 6, kuna lõikes 2¹ käsitatud finantsteenuste osutamisel loetakse käibe väärtuseks reeglina teenustasu, kuid väärtpaberi puhul sisaldab maksuvaba käive ka selle enda maksumust. Seega kui näiteks finantsinstitutsioon võõrandab

⁴⁶ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 437.

⁴⁷ *Ibid*, lk 438.

⁴⁸ Väärtpaberituruseadus 17.10.2001, jõustunud 01.01.2002 - RT I 2001, 89, 532 ... RT I, 23.12.2013 ,1, § 2 lg 2.

⁴⁹ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 441.

väärtpabereid enda nimel ja arvel, siis moodustab maksuvaba käibe kogu väärtpaberite võõrandamise eest saadav tasu (nii väärtpaberite maksumus kui ka teenustasu). Samas kui finantsinstitutsioon võõrandab väärtpabereid teise isiku nimel ja arvel, on tegemist isiku poolt osutatava maksuvaba finantsteenusega ning maksuvaba käibe väärtuse moodustab üksnes vahendustasu.⁵⁰

Tuletisväärtpaberi puhul on tegemist omandamis-, vahetamis- või võõrandamisõigust või –kohustust väljendava väärtpaberiga, mille alusvaraks on mõni muu väärtpaber või mille hind sõltub otseselt või kaudselt väärtpaberi börsi- või turuhinnast, intressimäärast, väärtpaberiindeksist, valuutavahetuskurssidest, krediidi- ja muudest riskidest, kauba või väärismetalli börsi- või turuhinnast. Tuntumad tuletisväärtpaberite liigid on optsioonid, *forwardid*, futuurid ja *swapid*. *Forwardi* ehk tähtajalepingu sisuks on kohustus teha kokkulepitud ajal kokkulepitud tingimustel tehing (nt laenu andmine, vääringute vahetamine, väärtpaberite müük). Futuur on börsil kaubeldav standarditud *forward*. Optsioon annab selle omanikule õiguse osta või müüa kokkulepitud ajal valuutat või väärtpabereid kokkulepitud hinnaga (täitmishinnaga).⁵¹ Optsiooni omanik maksab optsioonikirjutajale optsioonilepingu ostmisel tasu (optsioonipreemia) ja saab õiguse optsiooni kasutada, kuid tal ei ole kohustust seda teha⁵². *Swap* on intressimaksete vahetusleping, mille pooled vahetavad erinevate intressimääradega intressimakseid või erinevate valuutalaenude intressimakseid. Tuletisväärtpaberitega seotud tehingute korraldamine ja vahendamine on käibemaksuvaba sõltumata sellest, kas alusvara käive on maksustatav või mitte (futuuride alusvaraks võivad olla ka börsil kaubeldavad toorained, näiteks toornafta, väärismetallid jne). Tuletisväärtpaber ja selle alusvara on iseseisvalt kaubeldavad esemed ja nende käibed maksustatakse eraldi.⁵³

Krediidiasutuste seaduse kohaselt eristatakse oma arvel tehtud tehinguid rahaturu instrumentidega ja klientide nimel tehtud tehinguid. Põhimõtteliselt on võimalikud neli erinevat kombinatsiooni- tehing oma nimel ja oma arvel, tehing oma nimel ja kliendi arvel (tavaliselt komisjonileping), tehing kliendi nimel ja kliendi arvel (tavaliselt agendi- või maaklerileping) ning tehing kliendi nimel ja oma arvel (nt kui sõlmitakse korruga agendi- ja komisjonileping). Maksuvaba käive võib tekkida kõikidel juhtudel.⁵⁴

⁵⁰ Rahandusministeeriumi kommentaaridega käibemaksuseadus (seisuga 01.03.2014) <www.fin.ee/280/>, (30.03.2014).

⁵¹ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 438-439.

⁵² Henkow, O., „*Financial Activities in European VAT*“ (Lund University, 2007), p. 42.

⁵³ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 439.

⁵⁴ *Ibid*, lk 438.

Väärtpaberite emiteerimise, müügi ja ostmisega seotud tehingud ja toimingud on samuti käibemaksust vabastatud. Selle sätte alla kuulub näiteks emisiooniprospekti koostamine, aktsiate märkimise korraldamine, väärtpaberite registreerimine, maksete vahendamine, vajalike dokumentide vormistamine ja asjaajamine. Osaliselt on teenustel konsultatsiooniteenuse iseloom, kuid kuna teenus on vahetult seotud väärtpaberi emiteerimisega, siis mõjutab vastava teenuse maksumus väärtpaberi hinda ja sellepärast on õigem väärtpaberi müügi korraldamist käibemaksuga mitte maksustada.⁵⁵ Maksustatava väärtuse leidmise seisukohalt tekib väärtpaberite võõrandamisel probleem, kui müüakse väärtpabereid edasi ning edasimüüja ostu- ja müügihinna vahe väljatoomine pole praktilistel põhjustel võimalik. See tähendab, et kui müüakse ja ostetakse enda nimel suuremas koguses väärtpabereid, võib iga konkreetse väärtpaberiühiku soetusmaksumuse ja müügihinna leidmine osutuda väga keeruliseks. Väärtpaberite vahendamisel seda probleemi ei teki (nt maaklerina), sest siis müüakse väärtpabereid teise isiku nimel ning vahendaja tasu maksab müüja või ostja eraldi. Sellisel juhul on maksustatavaks väärtuseks vahendaja tasu.⁵⁶

KMS § 16 lg 2¹ p 9 kohaselt ei maksustata käibemaksuga ka rahamaakleri tegevust. Maaklerilepinguga kohustub maakler vahendama käsundiandjale lepingu sõlmimist kolmanda isikuga või osutama kolmanda isikuga lepingu sõlmimise võimalusele, käsundiandja aga kohustub maksma talle selle eest maakleritasu⁵⁷. Rahamaakler vahendab lepinguid, mille objektiks on raha või muud rahaturu instrumendid⁵⁸.

Investeeringufondide valitsemine on samuti KMS § 16 lg 2¹ p 11 kohaselt käibemaksust vabastatud. Investeeringufondide valitsemist reguleerib investeeringufondide seadus. Fondi valitsemine on fondi aktsiate või osakute väljalaske korraldamine, fondi vara valitsemine, fondi vara üle arvestuse pidamine ning muu nimetatud toimingutega otseselt seotud tegevus. Fondivalitseja osutab vara valitsemise teenust kõikidele osakuomanikele ühiselt. Teenustasu nimetatakse valitsemistasuks, mille arvestamise kord ja määrad peavad sisalduma fondi tingimustes. Eristatakse kahte liiki investeeringufonde- aktsiaseltsina tegutsevaid fonde ja lepingulisi fonde. Vara valitsemise teenus puudutab lepingulisi fonde. Lepinguline fond on osakute avaliku väljalaske teel kogutud raha ja selle raha investimisest saadud muu vara kogum, mis kuulub ühiselt osakuomanikule. Osakute väljalaskmine ja tagasivõtmine toimub

⁵⁵ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 441.

⁵⁶ Lind, K. „Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses“, *Juridica* (2007), nr 9, 639-650, lk 645-646.

⁵⁷ Võlaõigusseadus § 658 lg 1.

⁵⁸ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 442.

osakute puhasväärtuse alusel, mis arvutatakse lähtuvalt fondi vara turuhinnast. Lepinguliste investeerimisfondide alaliigiks on pensionifondid.⁵⁹

Faktooring on oma sisult kliendinõude loovutamine enamasti krediidasutustele, mis on käibemaksuga maksustatav. Kuigi faktooringut võib käsitleda laenutehinguna ning vara valitsemisena, on faktooring käibemaksuga maksustatav.⁶⁰ VÕS § 256 sätestab, et faktooringulepinguga kohustub üks isik (faktooringu klient) loovutama teisele isikule (faktoori) rahalise nõude kolmanda isiku (faktooringuvõlgnik) vastu, mis tuleneb lepingust, mille alusel faktooringu klient müüb faktooringuvõlgnikule oma majandus- või kutsetegevuses eseme või osutab teenuse. Samas faktoori kohustub tasuma nõude eest ja kandma nõude täitmata jätmise eest riisikot või andma faktooringu kliendile nõude täitmise arvel krediiti, nõuet faktooringu kliendi jaoks valitsema ja teostama sellest tulenevaid õigusi, muu hulgas korraldama nõudest tulenevat raamatupidamist, ja nõude sisse nõudma.

Võlgade sissenõudmine (inkassoteenus) on samuti käibemaksuga maksustatav teenus, sest tegemist ei ole finantsteenusega, vaid kombinatsiooniga õigusabist, infoteenusest ja detektiiviteenusest⁶¹. Inkassoteenuse osutaja üldjuhul osutab kliendile abi problemaatilise võla sissenõudmiseks (koostab meeldetuletusi, esindab klienti läbirääkimistel ja kokkulepete sõlmimisel, uurib võlgniku tausta jne). Inkassoteenuse osutaja ei krediteeri tavaliselt oma klienti ning ei omanda nõuet.⁶²

Kokkuvõtvalt võib öelda, finantsteenused jagunevad käibemaksuga maksustatavateks ja maksuvabadeks. Peamiselt käsitleti käesolevas alapeatükis maksuvabasid finantsteenuseid, mis on sätestatud KMS § 16 lg 2¹. Suurem osa finantsteenuseid on juba ajalooliselt olnud käibemaksust vabastatud eelkõige kuna on raske maksustatavat väärtust leida tehingute kaupa. Samuti on maksu vabastuse põhjuseks asjaolu, et kapitali maksustamine kahjustaks majandust. Maksuvabasid finantsteenuseid on võimalik ka valikuõiguse alusel vabatahtlikult maksustada, välja arvatud siis, kui teenust osutatakse teise liikmesriigi maksukohustuslasele või piiratud maksukohustuslasele. Oluline ühisjoon sellistele finantsteenustele, mida maksustatakse käibemaksuga, on nende osutamine tasu eest. Sellisteks teenusteks on näiteks faktooring ja inkassoteenus.

⁵⁹ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 442-443.

⁶⁰ Lind, K. „Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses“, *Juridica* (2007), nr 9, 639-650, lk 646.

⁶¹ Lehis, L., Lind, K., „Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne“. (Tartu: OÜ Casus, 2003), lk 445.

⁶² Lind, K. „Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses“, *Juridica* (2007), nr 9, 639-650, lk 646-647.

2. KOMBINEERITUD KÄIBEGA SEOTUD PROBLEEMID

2.1. Kombineeritud käive Euroopa Liidus

Käibemaksudirektiiv ja seadus ei pruugi tihti anda ammendavat vastust, kuidas kombineeritud käibega seonduvat tuleks käsitleda. Teema vähene reguleerimine seadustes ja selle erinev tõlgendamine ettevõtjate ja maksuhalduri poolt on põhjustanud hulgaliselt kohtuvaidlusi. Olukorras, kus seadus kombineeritud käibega seonduvat piisavalt ei reguleeri on kohtupraktikal oluline roll selguse loomisel ning võimalike vaidluste ennetamisel.

Kombineeritud käive tähendab olukorda, kus müüakse mitut erinevat kaupa või teenust samaaegselt ühtse tervikuna. Oluline on kogumi elemente eristada just siis, kui tarne komponente maksustatakse erinevalt (nt kinnisvara müük on maksuvaba, mööbli müük aga maksustatav; koolitus on maksuvaba, õpiku müük aga maksustatav jne). Sellisel juhul sõltub õigest kvalifitseerimisest maksukohustuse suurus. Küsimus ei puuduta mitte ainult maksuvabastusi (nt kinnisvara, postiteenused, finantsteenused) ja erinevaid maksumäärasid (nt ravimid, raamatud), vaid ka näiteks käibe tekkimise aja ja koha määramist. Kaupade ja teenuste puhul on need osaliselt erinevad, mis mõjutavad omakorda impordi, ekspordi, ühendusesisese käibe või soetamise maksustamist. Kombineeritud käibe puhul on oluline põhisoorituse õige määramine, kuna selle järgi määratakse kõik maksustamisega seotud elemendid- käibe toimumise aeg, koht, maksumäär, maksuvabastused, samuti arve vormistamine.⁶³

Euroopa Kohus on oma lahendites kinnitanud, et igat tehingut tuleb üldjuhul käsitleda maksustamise eesmärgil eraldi. Teisalt ei tohi majanduslikus mõttes ühest sooritusest koosnevat tehingut kunstlikult osadeks lahutada, vältimaks käibemaksusüsteemi toimimise moonutamist. Seetõttu tuleb uurida asjaomase tehingu iseloomulikke tunnuseid ning arvesse võtta kõiki tehingut puudutavaid asjaolusid, otsustamaks kas tegemist on mitme eraldiseisva

⁶³ Lehis, L. „Kuidas maksustatakse segatarneid ehk kuidas kaubast saab teenus ja teenusest kaup“, arvivõrgust kättesaadav
<www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=123www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=123> (31.03.2014).

põhisooritusega või ühe lahutamatu sooritusega.⁶⁴

Teatud asjaoludel tuleb paljusid formaalselt eraldiseisvaid teenuseid käsitleda üheainsa tehinguna, kui need ei ole sõltumatud. Selline olukord võib esineda juhul, kui üks või rohkem tehingu elementi tuleb käsitleda põhisooritusena ning teisi elemente pidada kõrvalsoorituseks, mida maksustatakse vastavalt põhisoorituse määra järgi.⁶⁵ Põhisooritus on kogumi kõige olulisem osa, ilma milleta oleks kogu tehing jäänud tegemata. Näiteks kauba kojuveo põhisooritus on kaup ja kõrvalsooritus koju veoteenus, sest ilma kaubata ei toimuks ka vedu, kuid kaupa ilma kojuveota saab osta küll.⁶⁶ Seega kõrvalsoorituseks on tarne puhul see, mis põhitarnega endastmõistetavalt kaasas käib, kuid ei ole üldiselt selle tähenduslik osa. Kõrvalsoorituste näideteks võib olla veel uue seadme kasutusjuhend, pakkimis- ja veoteened ning pakkematerjalid.⁶⁷ Eelkõige tuleb tehingu mingit elementi pidada kõrvalsoorituseks, kui see ei ole kliendi jaoks eraldi eesmärk, vaid osutatava põhisoorituse parematel tingimustel kasutamise vahend. Lisaks tuleb ühtse tehinguna käsitleda olukorda, kus kaks või rohkem elementi on nii tihedalt seotud, et nad moodustavad objektiivselt ühe lahutamatu majandustehingu, mille osadeks jagamine oleks kunstlik. Kohus on sellist ühtset majandustehingut käsitlenud lahendites C-41/04 ja C-88/09.⁶⁸

Euroopa Kohtu lahendis C-41/04 sõlmis kindlustustegevusega tegelev äriühing Levob lepingu, mille kohaselt pidi äriühing FDP tarnima Levobile arvutiprogrammi, mida turustatakse Ameerika Ühendriikides asuvatele kindlustusseltsidele. Leping nägi muu hulgas ette, et FDP kohandab baastarkvara vastavalt Levobi vajadustele. Probleemiks oli eelkõige see, et kas eraldi hindade eest andmakandjale salvestatud, tarnija poolt arendatud ja turustatud tarkvara tarnimist ning tarnija poolt selle tarkvara hilisemat kohandamist omandaja erivajadustele, tuleb pidada üheks või kaheks eraldiseisvaks soorituseks. Euroopa Kohus asus seisukohale, et antud tehingut tuleb pidada üheks soorituseks, kuna tehingu eesmärgiks oli maksukohustuslase poolt tarbija vajadustele kohandatud funktsionaalse tarkvara tarnimine. Käsitlus muutuks kunstlikuks, kui eeldada, et tarbija omandas tarnijalt kõigepealt olemasoleva

⁶⁴ Henkow, O. 2013, „Defining the tax object in composite supplies in European VAT“, *World Journal of VAT/GST Law*, 2013, 182-202, p.

⁶⁵ *Ibid*, 182-202, p.

⁶⁶ Lehis, L. „Kuidas maksustatakse segatarneid ehk kuidas kaubast saab teenus ja teenusest kaup“, arvutivõrgust kättesaadav
<www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=123>www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=123> (31.03.2014).

⁶⁷ Terra, B. „*Tarnekoht Euroopa käibemaksu vaatevinklist*“. (Tallinn: Europrint, 2006), lk 17.

⁶⁸ Henkow, O. 2013, „Defining the tax object in composite supplies in European VAT“, *World Journal of VAT/GST Law*, 2013, 182-202, p.

tarkvara, mis osutus tema majandustegevusele kasulikuks alles pärast nimetatud tarkvara kohandamist. Seda ei mõjuta ka lepingus eraldi ette nähtud hinnad ühelt poolt tarkvara tarnimisele ning teiselt poolt selle kohandamisele. Samuti selgitas kohus, et tegemist on teenuse osutamisega, kuna tarkvara kohandamisel oli otsustav tähtsus, et omandaja saaks kasutada omandatud ja tema erivajadustele kohandatud tarkvara. Ilma baastarkvara kohandamiseta ei oleks see omandaja majandustegevusele kasu toonud.⁶⁹ Seega antud lahendis moodustasid kaks elementi, tarnija poolt arendatud ja turustatud tarkvara ning selle hilisem kohandamine ühe lahutamatu majandustehingu, mida oleks kunstlik osadeks jagada.

Kohtulahendis C-88/09 oli arutlusel, kas äriühingu Graphic Procede repograafia alane tegevus, mis kujutab endast klientide tellimusel oma vahenditega dokumentidest, toimikutest ja plaanidest koopiade tegemist, on kaubatarne või teenuse osutamine. Samuti oli vaja välja selgitada, kas repograafia alase teenuse pakkuja teeb tarbijale mitu eraldiseisvat põhisooritust või ühe soorituse. Antud lahendis ei saa väita, et teenuse pakkuja eesmärk on anda klientidele üle viimaste poolt talle eelnevalt antud originaaldokumendi koopiad ja et dokumentide kokkupanemine ning järjestamine enne kliendile üleandmist üksnes võimaldab teenust osutada parimatel tingimustel. Seega on nimetatud tegevuse puhul tegemist ühest sooritusest koosneva tehinguga, mille osadeks lahutamine oleks kunstlik. Selline tegevus iseenesest ei piirdu üksnes originaaldokumendi paljundamisega, vaid sellega kaasnevad mitmed lisateenused, nagu nõustamine, originaaldokumendi kohandamine, teisendamine ja muutmine vastavalt kliendi soovile.⁷⁰

Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kindlaks teha originaaldokumendi töötlemise ulatus, nimetatud tegevuse läbiviimiseks kuluv aeg ning selle, kui suure osa sellise tegevuse eest võetav tasu moodustab teenuse koguhinnast. Nimetatud tegevust tuleb määratleda teenuse osutamisenä, kui ilmneb, et sellega kaasnevatel lisateenustel on kaubatarnega võrreldes ülekaalukas tähtsus, kujutades endast teenuse saaja jaoks eraldi eesmärgi.⁷¹ Selgitamaks välja, kas tehing koosneb ühest sooritusest või mitmest, tuleb kindlaks teha tarnija eesmärgid. Tehingu kvalifitseerimisel kauba tarneks või teenuse osutamiseks, tuleb hinnata, teenuse osutamisele kuluvat aega ning võetava tasu osakaalu koguhinnast.

⁶⁹ *Levob Verzekeringen BV, OV Bank NV v Staatssecretaris van Financiën*, Case No 41/04, ECJ, Judgment, 27.10.2005, paragraphs 7,8,10,17,24,25,29.

⁷⁰ *Graphic Procede v Ministere du budget, des Comptes publics et de la Fonction publique*, Case No 88/09, ECJ, Judgment, 11.02.2010, paragraphs 8,13,20,25,31.

⁷¹ *Ibid*, paragraphs 32, 33.

Kohtulahendis C-117/11 oli arutlusel milliste tunnuste alusel eristada põhisooritust kõrvalsooritusest. Täpsemalt vajab selgitamist kuidas klassifitseerida parkimisteenust ja transporditeenust lennujaama ning parkla vahel. Kohus leidis, et tegemist on mitmest teenusest koosneva kombineeritud käibega, kus ülekaalu omab parkimisteenus. Kohus juhtis tähelepanu asjaolule, et tasumisele kuuluv summa sõltus parkimise kestusest ning ei sõltunud asjaolust, mitu reisijat transporditi. Hinna kujunemine peegeldab poolte huvisid ning ka turunduse poolelt rõhutati just parkimisala turvalisust.⁷² Põhisoorituseks antud lahendis oli seega parkimisteenus ning transporditeenus lennujaama ja parkla vahel oli kõrvalsoorituseks. Seega tuleb põhisoorituse määramisel arvestada tasumisele kuuluva summa sõltuvust erinevatest tehingu elementidest ning oluline on ka turunduse pool, mis peaks peegeldama tehingu tegemise peamisi eesmärgi. Samuti tuleb eesmärkide kindlaks tegemisel välja selgitada, milline tehingu element on reklaamimisel esiplaanil.

Kohtulahendis C-572/07 oli küsimuseks, kas korteri üürileandmist ühelt poolt ning sellega seotud üldruumide koristamine teiselt poolt on käsitletavad iseseisva, teineteisest lahutatava tehinguna või tuleb neid käsitleda ühe sooritusena. Esiteks toodi välja, et kuigi üürile antud kinnisasja kasutamisega kaasneb hoone üldruumide koristamise teenus, ei kuulu see tingimata käibemaksudirektiivi kohaselt üürileandmise mõiste alla. Kohus leidis, et üldkasutatavate ruumide koristusteenust võib osutada mitmel erineval viisil, näiteks kolmas isik esitab teenuse kohta arve otse üürnikele, üürileandja kasutab selle teenuse osutamiseks oma töötajaid või siis koristusteenust osutatavat ettevõtjat. Samuti esitati üürnikele arve, millel oli märgitud koristusteenus üürist eraldi. Kohus otsustas, et korteri üürile andmine ja sellega seotud üldkasutatavate ruumide koristamist tuleb käsitleda iseseisvate ja teineteisest lahutatavate tehingutena.⁷³ Seega asjaolu, et tehingus teatud teenuseid võib osutada ka kolmas isik on antud juhul kohus pidanud üheks argumendiks lugemaks teenuseid iseseisvateks.

Sarnast probleemi lahendas kohus ka lahendis C-392/11, kus oli arutlusel, et kas kinnisasja üürileandmist ja sellega seotud teenuste osutamist, tuleb käsitleda ühe käibemaksust vabastatud tehinguna, või mitme sõltumatu tehinguna, mis on käibemaksuga maksustamisel vaadeldavad eraldi. Nimelt koosnes üürileandja ruumide eest makstav üür üürnikust advokaadibüroole kolme liiki tasudest. Esiteks tasu ruumide kasutamise eest, teiseks hoone kindlustuse eest ning kolmandaks kommunaalkulud. Nende teenuste eest on üürnik

⁷² *Purple Parking Ltd, Airparks Services Ltd v Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs*, Case No 117/11, ECJ, order of the court, 19.01.2012, paragraphs 34-36.

⁷³ *RLRE Tellmer Property sro v Financni reditelstvi v Usti nad Labem*, Case No 572/07, ECJ, Judgment, 11.06.2009, paragraphs 13,14,22,23,25.

kohustatud tasuma lepingus ette nähtud tasu. Üürileandjal on õigus ka nende tasude maksmata jätmise korral leping lõpetada, mis toetab käsitlust, et tegemist on ühe tehinguga. Seega tuleb selleks, et selliseid teenuseid saaks käibemaksu mõttes lugeda üheks teenuseks, analüüsida, kas antud juhul moodustavad teenused ühe majanduslikus mõttes lahutamatu teenuse, või on antud lahendis põhiteenus, mille suhtes on ülejäänud komponendid kõrvalteenused. Kohtu selgituste kohaselt näib lepingu sõlmimise majanduslik põhjendus olevat mitte üksnes õigus ruume kasutada, vaid üürniku õigus kasutada ka kõiki teenuseid.⁷⁴

Samas keskmise üürniku jaoks ei tule teenuste saamist vaadelda kui omaette eesmärki, vaid pigem on see põhiteenuse (äriruumide üürimine), parimatel tingimustel saamise vahend. Asjaolu, et põhimõtteliselt võivad teatavaid teenuseid osutada ka kolmandad isikud, ei ole määrav ning ei luba asuda seisukohale et tegemist ei võiks olla ühe tehinguga. Kohtu arvates võivad antud kohtuasjas kinnisasjade üürileandmine ja sellega seotud teenused kujutada endast ühte tehingut käibemaksu mõistes. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kindlaks teha, kas nimetatud teenused on omavahel sedavõrd seotud, et neid saaks pidada üheks kinnisasja üürileandmise tehinguks.⁷⁵ Tehingu kvalifitseerimisel tuleb lähtuda keskmise tarbija eesmärkidest tehingusse astumisel ning arvestada tuleb lepingu sõlmimise majanduslikku eesmärki.

Kohtu seisukoht eelnevalt käsitletud lahendis C-572/07 oli, et asjaolu, kus üldkasutatavate ruumide koristusteenuseid võib osutada kolmas isik on määrav otsustamiseks, et need teenuseid käsitleda eraldiseisvatena. Kuid lahendis C-392/11, kohus möönis asjaolu, et isegi kui põhimõtteliselt võivad teatuid teenuseid osutada ka kolmandad isikud, ei ole see määrav ning ei tähenda, et tegemist ei võiks olla ühe tehinguga. Seega on kohtu seisukoht ajas selles osas muutunud. Tehingus pakutavate soorituste eraldamine seetõttu, et mingit teenust võib osutada ka kolmas isik, tundub kunstliku käsitusena ning moonutaks käibemaksusüsteemi toimimist.

Teenuse ja kauba kvalifitseerimist käsitles kohus lahendis C-231/94, kus oli küsimuseks, kas Taani ja Saksamaa vahel sõitva parvlaeva restoranis pakutava puhul on tegemist kauba tarnega või teenuse osutamisega. Kohus leidis, et valmistoit ja jook koheseks tarbimiseks on tulemiks, mitmetest teenustest nagu toidu valmistamine, laua katmine, sissepääsu võimaldamine restorani ruumidesse jne. Restoranis toimuvat iseloomustab rida erinevaid elemente, millest toiduga varustamine oli ainult üks osa ja kus esiplaanil oli teenuste

⁷⁴ *Field Fisher Waterhouse LLP v Commissioners for Her Majesty's Revenue and Customs*, Case No 392/11, ECJ, Judgment, 27.09.2012, paragraphs 8,13,22.

⁷⁵ *Ibid*, paragraphs 23,26,28.

osutamine. Erinev oli olukord kaasavõetava toiduga, mis ei olnud seotud teenustega, mille eesmärk oli tarbimist suurendada kohapeal.⁷⁶

Kohus arutas edasi restoraniteenuse kvalifitseerimist, liidetud kohtuasjades C-497/09, C-499/09, C-501/09 ja C-502/09. Kuna kaupade turustamisega kaasneb alati teatud määral teenuste osutamine (kauba paigutamine riiulile või arve väljastamine), võib teenuste osutamise osakaalu hindamisel tehingus tervikuna, mis hõlmab ka kaupade tarnimist, arvesse võtta üksnes neid teenuseid, mis tingimata ei kaasne kauba turustamisega. Kohus märkis, et selliste toodete nagu vorstikeste, friikartulite ja muude soojalt kohe tarvitamiseks mõeldud valmistoodete müük, eeldab nende valmistamist või soojendamist, mis kujutab endast teenust, mida tuleb arvesse võtta liigitamiseks eelpool mainitud tehinguid kaubatarneks või teenuse osutamiseks. Kuna sooja lõpptoote valmistamine piirduv põhiosas kiire ja standardiseeritud tegevusega, mis enamikul juhtudest ei toimu mitte konkreetse kliendi korraldusel, vaid pidevalt või regulaarselt vastavalt üldiselt aimatavale nõudlusele, ei kujuta see eelpool mainitud tehingu valdav aspekti ja ei saa üksi omistada sellisele tehingule teenuste osutamisele vastavat tunnust. Käsitletavates kohtuasjades mainitud teenuse osutamise aspektid hõlmavad üksnes ilma istumisvõimaluseta lihtsaid einestamislette, mis võimaldavad piiratud hulgal klientidel kohapeal einestada. Seega kujutavad nimetatud asjaolud üksnes väheolulisi kõrvalteenuseid, mis ei muuda põhiteenuse valdav olemust, milleks on kaupade tarnimine.⁷⁷

Kohtuasjas C-502/09, kus toitlustusettevõtja toob eined koju, ei ole tegemist lihtsa standardiseeritud valmistamisega, vaid see sisaldab teenuste osutamise mõõdet. Kohtu seisukoht oli, et kohe tarvitamiseks mõeldud, värskelt valmistatud einete või toitade pakkumine kiirtoidukioskites, haagiskioskites või kinode fuajeedes kujutab endast kaubatarne, kui tehingu terviklikul kvalitatiivsel uurimisel nähtub, et toidu kättetoimetamisele eelnevad ja sellega kaasnevad teenuse osutamise aspektid ei ole ülekaalukad. Toitlustusettevõtja poolt söögi kohaletoomine kujutab endast teenuse osutamist kui söögi kohaletoomine on tehingu valdav aspekt, välja arvatud juhtudel, mil piirduakse ühetaoliste einete pakkumisega, ilma et sellega kaasneks täiendav teenuse aspekt.⁷⁸

⁷⁶ *Faaborg-Gelting Linien A/S v Finanzamt Flensburg* Case No 231/94, ECJ, Judgment, 02.06.1996, paragraphs 13,14.

⁷⁷ *Finanzamt Burgdorf and Others v Manfred Bog and Others*, Joined cases C-497/09, C-499/09, C-501/09, C-502/09, ECJ, Judgment, 10.03.2011, paragraphs 63,66,67,68,70.

⁷⁸ *Fleischerei Nier GmbH & Co. KG v Finanzamt Detmold*, Case No 502/09, ECJ, Judgment, 10.03.2011, paragraphs 77,81.

Kohtulahendis C-111/05 oli samuti arutlusel tehingu liigitamine kauba tarneks või teenuse osutamiseks. Nimelt soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas tehingut mis puudutab kahte liikmesriiki ühendava ja osaliselt väljaspool ühenduse territooriumi paikneva valguskaabli tarnimist ja paigaldamist tuleb pidada kaubatarneks või teenuse osutamiseks. Antud lahendis oli äriühingu kavandatud lepingu esemeks paigaldatud ja töötava kaabli võõrandamine pärast paigaldamist ja katsetuste läbiviimist. Seega on kõik tehingu osad vajalikud selle tehingu teostamiseks, samuti on need tihedalt seotud. Seetõttu tuleb kaabli tarnimist ja paigaldamist pidada üheks tehinguks. Vaatluse all olev kaabli paigaldamine nõuab tehniliselt keerukate toimingute tegemist, eriotstarbelise varustuse kasutamist, spetsiifilise oskusteabe olemasolu, mistõttu on see mitte ainult lahutamatu kaubatarne, vaid ka hädavajalik nimetatud kauba edaspidiseks kasutamiseks eksploatatsiooniks.⁷⁹

Seega ei kujuta kaabli paigaldamine endast lihtsalt tarne kõrvalsooritust. Kui kohtuasjas vaatluse all oleva kaabli paigaldamine toimub tavatingimustes, siis koosneb tarnijale tehingust tulenev käive peamiselt kaabli enda ja muude materjalide maksumusest, mis moodustab 80-85% nimetatud tehingu kogusummast. Samas väheneb materjali osakaal kogukulus, kui tingimused on ebasoodsad, nt pinnasest tulenevate raskuste, merepõhja seisukorra, kaabli pikendamise vajaduse või tormide tõttu. Euroopa Ühenduste Komisjon on väitnud, et materjali ja tööde maksumusele kui sellisele ei tohi omistada otsustavat tähtsust. Oluline on analüüsida ka teenuste tähtsust võrreldes kaabli tarnimisega. Kohus otsustas, et antud lahendi asjaoludele tuginedes tuleb sellist tehingut pidada kaubatarneks, kui pärast tarnija poolt läbiviidud kaabli toimimise katsetusi läheb kaabel üle kliendile, kes võib seda kaablit omanikuna käsutada, kaabli enda hind moodustab selgelt ülekaaluka osa nimetatud tehingu kogukulust ning tarnija teenused piirduvad kaabli paigaldamisega ilma selle olemust muutmata ja seda kliendi erivajadustele kohandamata.⁸⁰

Kombineeritud käibe õigest kvalifitseerimisest sõltub muuhulgas ka käibe tekkimise koha määratlemine. Sellist olukorda on Euroopa kohus hinnanud lahendis C-155/12. Probleemiks antud lahendis oli, et kas ladustamine kompleksteenuse osutamiseks, mis hõlmab muuhulgas kauba vastuvõttu laos ja paigutamist sobivatele riiulitele, väljastamist, maha- ja pealelaadimist, kujutab endast kinnisasjaga seotud teenuse osutamist käibemaksudirektiivi artikli 47 mõistes. Antud lahendis, tuleb kauba ladustamist pidada põhiteenuseks, seevastu kauba vastuvõttu, paigutamist, väljastamist, maha- ja pealelaadimist üksnes kõrvalteenusteks.

⁷⁹ *Aktiebolaget NN v Skatteverket*, Case No 111/05, ECJ, Judgment, 29.03.2007, paragraphs 19,24,25,29.

⁸⁰ *Ibid*, paragraphs 13,37,38,40.

Kuna nimetatud kõrvalteenuses ei ole kliendi jaoks omaette eesmärk, vaid osutatava põhiteenuse parematel tingimustel kasutamise vahend. Sellest tulenevalt saab kindlaks teha käibe tekkimise koht. Kohus selgitas, et selline antud lahendis käsitletav ladustamisteenus, mida ei saa käsitleda kinnisasja arendamise, haldamise või hindamisena, saab kuuluda käibemaksudirektiivi artikli 47 kohaldamisalasse vaid juhul, kui ladustamine kujutab endast ühe tehingu põhiteenust ja kui selle teenuse saajatele on antud konkreetselt määratletud kinnisasja osaline või täielik kasutusõigus.⁸¹

Tulenevalt kohtupraktikast, ei ole asjaolu kas on määratud üks või mitu hinda iseenesest määrav. Samas, kui on kokku lepitud üks hind ja see kajastab poolte huvisid, siis toetab see seisukohta, et tegemist on ühe tarnega. Samuti, kui on sõlmitud kaks lepingut ja on eristatavad hinnad ning see peegeldab poolte huvisid, toetab see järeldust et tehakse mitu tehingut. Kohus üldiselt ei ole oma lahendites välja toonud asjaolusid, mis omaks otsustavat tähtsust tehingute kvalifitseerimisel, välja arvatud teatud õiguslikud põhimõtted. Pigem vaatleb kohus poolte kokkulepet ja poolte majanduslikke huvisid, mida soovitakse mingi tehinguga saavutada. Kohus viitab järjekindlalt ka lepingule, mis on kõige olulisem element maksu objekti määramisel.⁸²

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kombineeritud käive tähendab olukorda kus müüakse mitut erinevat kaupa või teenust samaaegselt ühtse tervikuna. Kohtu praktikast tulenevalt, tuleb tehingu puhul mis koosneb mitmest erinevast osast ja toimingust, arvesse võtta kõiki asjassepuutuva tehingu toimumisel esinevaid asjaolusid, et kindlaks teha kas tegemist on kahe või enama eraldiseisva või ühe sooritusega. Kui tegemist on ühe sooritusega, tuleb kindlaks teha, kas tegemist on kauba tarne või teenuse osutamisega. Euroopa kohus on mitmetes lahendites toonud välja, et ühtse tehinguna tuleb käsitleda olukorda, kus kaks või rohkem elementi on nii tihedalt seotud, et nad moodustavad objektiivselt ühe lahutamatu majandustehingu, mille osadeks jagamine oleks kunstlik. Samuti, kui üks või rohkem tehingu elementi tuleb käsitleda põhisoorituseks ning teisi elemente pidada kõrvalsoorituseks, mida maksustatakse vastavalt põhisoorituse määra järgi. Põhisoorituse kindlaks tegemisel tuleb lähtuda poolte eesmärkidest tehingus. Eesmärkide hindamisel tuleb lähtuda keskmisest tarbijast. Samuti tuleb arvestada tasumisele kuuluva summa sõltuvust erinevatest tehingu elementidest ning oluline on ka turunduse pool, mis peaks peegeldama tehingu tegemise

⁸¹ *Minister Finansow v RR Donnelley Global Turnkey Solutions Poland sp. z o.o.*, Case No 155/12, ECJ, Judgment, 27.06.2013, paragraphs 18,24,37.

⁸² Henkow, O. 2013, „Defining the tax object in composite supplies in European VAT“, *World Journal of VAT/GST Law*,2013, 182-202, p.

peamisi eesmärgid. Materjali ja tööde maksumus ei oma otsustavat tähtsust, oluline on analüüsida ka teenuste ja kauba osatähtsust tehingus, otsustamaks kas kombineeritud käibe puhul on põhisoorituseks kaup või teenus. Otsustamaks, kas tegemist on kauba tarne või teenuse osutamisega, on olulisel kohal teenusele kuluva aja ja tasu suuruse osakaal kogu tehingust. Kõrvalteenuse osutamise võimalikkus kolmandate isikute poolt ei ole määrav ning ei välista, et tegemist võib olla ühe tehinguga. Kuna kaupade turustamisega kaasneb ka alati teatud määral teenuste osutamine, siis võib teenuste osutamise osakaalu hindamisel tehingus tervikuna, mis hõlmab ka kaupade tarnimist, arvesse võtta üksnes neid teenuseid, mis tingimata ei kaasne kauba turustamisega.

2.2. Kombineeritud käibe finantsteenuste puhul

Kuna kombineeritud käibe puhul on tehingu erinevate elementide eristamine oluline, kui neid maksustatakse eraldiseisvalt erinevalt, siis on maksuvabad finantsteenused üheks valdkonnaks, kus neid on oluline eristada. Kui tehingu komponente maksustatakse ühesuguse määraga, siis ei teki olukordi, kus lisatakse tehingusse kõrvalisi komponente, püüdes neid käsitleda ühtse tehinguna, saavutades nii soovitud maksumäära kogu pakatile. Seega on finantsteenused üheks valdkonnaks, mis võib tekitada olukordi, kus maksumaksjad kas teadmatusel või pahatahtlikkusest lähevad tehingule maksumäära määramisega käibemaksudirektiivi või kohtupraktikaga vastuollu.

Päris suur hulk kombineeritud käibeid puudutab erinevaid finantsteenuseid⁸³. Kuna finantsturgudel kogu maailmas on uute finantstoodete puhul rõhk innovaatsusel, on kombineeritud käibe finantsteenuste vallas üsna sagedane. Näiteks krediitkaardi ettevõtte pakuvad tänapäeval erinevaid pakette kaardi omanikele, mis hõlmavad teenuseid, nagu laiendatud garantiid ostetud toodetele, krediitkaardi soodustust kauba või reisi soetamisel, meelelahutusteenuseid ning rendiauto kindlustust.⁸⁴ Nimetatud teenuseid peaks siiski käsitlema, kui kõrvalteenuseid⁸⁵. Kombineeritud käibe ilmneb antud valdkonnas ka seetõttu, et finantsteenuste ja mitte finantsteenuste vahel on üsna ebatäpne eraldusjoon. Näiteks väärtpaberiportfelli nõustamisteenust ei käsitleta tavaliselt finantsteenusena, kuid sellise

⁸³ Henkow, O. 2013, „Defining the tax object in composite supplies in European VAT“, *World Journal of VAT/GST Law*, 2013, 182-202, p.

⁸⁴ Ernst & Young, *A Study of Methods of Taxing. Financial and Insurance Services*, 2006, <ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/key_documents/reports_published/method_s_taxing.pdf> (15.03.2014).

⁸⁵ Henkow, O., „*Financial Activities in European VAT*“ (Lund University, 2007), p. 121.

portfelli ostmise või müümise teenused on finantsteenused. Võimalus käsitleda tehinguid maksustatavana või maksuvabana, loob maksu planeerimise võimalusi finantsasutustele, ühendades finantstehinguid mitte finantstehingutega.⁸⁶ Kuna kombineeritud käivet esineb üha rohkem, nii lisandunud uute finantstoodete tõttu kui ka finantsteenuste ja mitte finantsteenuste häguse eristamisest tõttu, on see toonud kaasa mitmeid kohtuvaidlusi sellel teemal.

Kohtuasjades on küsimuseks olnud, kas tehingu eest tehtud maksed moodustavad eraldi tarne või on tasumisele kuuluva tehingu tarne osa. Olukorras, kus ettevõtja küsib tasu arve maksmise eest, mis puudutab selle ettevõtja tehingut ning see lisatasu annab kliendile ainult arve maksmise võimaluse, ei saa sellist lisatasu lugeda eraldi tehinguks. Kohus on korduvalt leidnud, et tasu mis on seotud tarnete eest tasumisega, ei kujuta endast eraldi finantsteenust. Euroopa Liidu seadusandja on vastuvõtnud õigusakte, mille kohaselt maksed, mis on tehtud krediit- või deebetkaardiga tarne eest ning mille puhul müüja nõuab kliendilt eraldi tasu, on tehingu maksustatavaks väärtuseks alati kogu tasu, mida müüja kliendilt saab.⁸⁷ Seega, kui tehingu tasumise eest on ettenähtud eraldi hind, siis sellist tasu ei saa käsitleda maksuvaba finantsteenusena. Kogu tehingu eest makstav tasu mille müüja kliendilt saab, tuleb arvestada selle tehingu maksustatava väärtuse hulka ja maksustada vastavalt müüdava kauba või teenusele ettenähtud määra järgi. Sellistes olukordades soovib keskmine klient eelkõige saada kaupa või teenust, arve maksmise võimaldamise eest küsitav tasu ei ole kliendi jaoks eesmärk omaette vaid kohustus, et omale soetada meelepärane kaup või teenus.

Kohtupraktika on väga oluline määratlemaks, mida tarne endast kujutab finantsvaldkonnas. Maksuvaba tarnet võib maksustada, kui see on kõrvalsoorituseks tarne põhisooritusele. Üheks selliseks näiteks on kauplus, mis aktsepteerib makseid muudes valuutades, kui oma kontoväljavõttelt nähtub. Pood tarnib selliselt kahte komponenti korraga, milledeks on valuuta tehing ja kauba müük. Tõenäoliselt saadakse tasu nii kauba müügist kui ka valuuta tehingust vahetuskursi alusel. Küsimus on, et kas kliendile pakutakse ühte lahutamatu või kahte eraldiseisvat teenust. Lähtuda tuleb keskmise tarbija eelistustest, kes eeldatavasti tuleb poodi, et osta kaupu, mitte valuutat vahetada. Seega valuuta vahetus oleks tõenäoliselt kõrvalsooritus põhisooritusele, milleks on kauba müük. Valuuta vahetus, tasu eest, eraldiseisva teenusena oleks käibemaksust vabastatud, kuid käibemaksusüsteemi toimimise eesmärkidel seda

⁸⁶ Ernst & Young, *A Study of Methods of Taxing. Financial and Insurance Services*, 2006, <ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/key_documents/reports_published/method_s_taxing.pdf> (15.03.2014).

⁸⁷ Henkow, O. 2013, „Defining the tax object in composite supplies in European VAT“, *World Journal of VAT/GST Law*, 2013, 182-202, p.

eiratakse ning see kuulub maksustamisele nagu põhisooritus.⁸⁸

Vastupidine on olukord siis, kui maksust vabastatud element kombineeritud käibes on põhisooritus, ja maksustatavad elemendid on kõrvalsooritused. Sellisel juhul maksustatavaid elemente eiratakse, ja kogu tehing on maksuvaba. Näitena saab tuua valuutavahetus tehingud, mida osutatakse tihti koos kliendi finantsnõustamisega. Nõustamisteenus ei ole põhimõtteliselt maksust vabastatud. Kuna keskmine klient peamiselt soovib siiski finantsteenust, siis nõustamisteenust maksustamise osas eiratakse.⁸⁹

Finantsteenused on tihti vähemalt lepingulisest seisukohast keerulised teenused, millega kaasnevad mitmed tarnija poolt teostatavad sooritused. Kohus on olnud sageli arvamusel, et finantsteenuseid sisaldavate tehingute puhul on üks põhisooritus ja teised elemendid kõrvalsoorituseks. C- 44/11 on lahend, kus kohus on leidnud, et üks tarne ei olnud mitte ainult eraldamatu vaid mõlemad elemendid tuleb asetada samale tasandile.⁹⁰ Nimelt antud lahendis soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus saada selgitust portfelli haldamise põhiteenuse ja kõrvalteenuse määratlemise raames. Antud lahendis osutatakse teenust, kus äriühing Deutsche Bank otsustab tasu eest omal äranägemisel väärtpaberite ostu ja müügi üle ning viib need otsused täide väärtpaberite ostmise ja müümise teel. Küsimus oli eelkõige selles, et millist tähtsust tuleb omistada kriteeriumile, mille kohaselt kõrvalteenus ei ole kliendi jaoks omaette eesmärk, vaid teenuse osutaja põhiteenuse parematel tingimustel kasutamise vahend, juhul kui kõrvalteenus võetakse eraldi arvesse ja kõrvalteenuse osutamine on võimalik kolmandate isikute poolt.⁹¹

Tehing koosneb ühelt poolt kliendi vara analüüsist ja järelevalvest ja teiselt poolt väärtpaberite ostmise ja müümise teenusest. Põhimõtteliselt on võimalik neid portfelli haldamise teenuseid osutada eraldi. Üldjuhul soovib klienti siiski sellist portfelli haldamise teenust, mis koosneb kahe osa kogumist nagu pakub Deutsche Bank antud lahendis. Kohus asus seisukohale, et lahendis käsitletud portfelli haldamise teenuse raames on need kaks osa mitte ainult eraldamatud, vaid neid tuleb asetada samale tasandile. Mõlemad neist on ühtse teenuse pakkumisel hädavajalikud, mistõttu ei saa pidada ühte neist põhiteenuseks ja teist kõrvalteenuseks. Nagu ka kohtujurist oma ettepanekus märkis, ei oleks ostu, müügi ja

⁸⁸ Henkow, O., „*Financial Activities in European VAT*“ (Lund University, 2007), p. 207.

⁸⁹ *Ibid*, p. 207–208.

⁹⁰ Henkow, O. 2013, „Defining the tax object in composite supplies in European VAT“, *World Journal of VAT/GST Law*, 2013, 182-202, p.

⁹¹ *Finanzamt Frankfurt am Main V-Höchst v Deutsche Bank AG*, Case No 44/11, ECJ, Judgment, 19.07.2012, paragraph 16.

hoidmise suhtes parima strateegia üle otsustamisel investorite jaoks portfelli haldamisel mingit kasu, kui seda strateegiat ei rakendata. Samuti ei oleks mõtet teha või jätta tegemata ostu- või müügitehinguid ilma eksperdi hinnangu ja eelneva turuanalüüsita. Lahendist selgus ka see, et kõrvalteenuse osutamise võimalikkus kolmandate isikute poolt ei ole määrav ning ei välista, et tegemist võib olla ühe tehinguga.⁹² Seega on need pakutavad teenused ühtse teenuse pakkumisel hädavajalikud ning omavahel nii tihedalt seotud, et moodustavad objektiivselt ühe majandustehingu.

Sellist ühtset majandustehingut käistles kohus ka lahendis C-175/09. Täpsemalt oli arutlusel olukord, kus äriühing pakkus hambaarstidele teenuseid, millest kõige olulisem on hambaarstide ja patsientide vahel kokku lepitud makseplaanide haldamise teenus. See hõlmab patsientide poolt hambaarstidele kuuluvate summade sissenõudmist, töötlemist ja maksmist. Teenus koosneb eelkõige patsientide pangale teabe andmisest selleks, et taotleda nende arvelduskontolt teatud summa kandmist oma pangale tehtud püsivolituse alusel ja seejärel teenuse osutaja pangale korralduse andmisest raha ülekandmiseks hambaarstide arveldusarvele. Samuti saadab teenuse osutaja oma kliendile teatise saadud summade kohta ja võtab ühendust klientidega, kes ei ole taotletava summaga ülekannet teinud. Igalt makselt saab äriühing vahendustasu. Kuna teenus hõlmab erinevaid sooritusi, siis tuleb välja selgitada kas klientidele osutatakse mitu eraldiseisvat ja üksteisest sõltumatut teenust või mitmest osast koosnevat ühte mitmejärgulist teenust.⁹³

Kohus selgitas, et tegemist on ühe lahutamatu teenusega. Soorituste majanduslik eesmärk on patsiendi poolt hambaarstidele iga kuu tasumisele kuuluva rahasumma ülekandmine. Teenuse osutaja arvelduskontole raha ülekandmine toimub teenuste osutaja kliendi huvides üksnes juhul, kui summa, millest arvatakse maha teenuse osutaja tasu, kantakse seejärel üle kliendile ja kui teenuste osutaja annab kliendile saadud summade kohta ülevaate. Samuti selgitas kohus, et tegemist on võlgade sissenõudmisega käibemaksudirektiivi tähenduses, kuna teenuse eesmärk on, et hambaarstid saaksid raha kätte, mida patsiendid on kohustatud maksma.⁹⁴ Antud lahendi puhul, leidis kohus, et tegemist on ühe lahutamatu tehinguga. Oluline on hinnata, tehingu kvalifitseerimisel üheks või mitmeks eraldiseisvaks, soorituste majanduslikku eesmärki.

⁹² *Finanzamt Frankfurt am Main V-Höchst v Deutsche Bank AG*, Case No 44/11, ECJ, Judgment, 19.07.2012, paragraphs 23-29.

⁹³ *Commissioners for Her Majesty 's Revenue and Customs v AXA UK plc*, Case No 175/09, ECJ, Judgment, 28.10.2010, paragraphs 6,12,19,20.

⁹⁴ *Ibid*, paragraphs 23,33.

Lahendis C-276/09 selgitas Euroopa Kohus, kuidas määrata põhisooritust ühtse tehingu puhul. Nimelt oli probleemiks kas mobiilside teenuste eest tasumisel teatud makseviisi kasutamise korral nõutavat täiendavat tasu tuleb käsitleda kahe eraldiseisva sooritusena või ühena. Mobiilside teenuse eest tasumisel oli klientidel võimalik valida erinevate makseviiside vahel. Neist krediitkaardiga, deebetkaardiga, tšekiga, pangakontoris või teenuseosutaja eest makseid vastu võtma volitatud esindaja vahendusel sularahas tasumisel, tuli maksta täiendav tasu.⁹⁵

Kohus selgitas, et antud lahendis on põhisoorituseks mobiilside teenus. Seda põhjusel, et tasumise võimaldamine erinevatel viisidel, ei kujuta endast klientide jaoks omaette eesmärki ning see ei pakuks põhisooritusest eraldiseisvana klientidele mingit huvi. Selline erinevatel viisidel tasumise võimaldamine annab klientidele võimaluse tasuda arveid neile sobivaimal viisil ning võimaldab teenuseosutajal suurendada põhiteenusena osutatava teenuse mahtu. Lisaks leidis kohus, et makse vastuvõtmine ja selle töötlemine on lahutamatu seotud iga tasu eest osutatava teenusega. Asjaolu, et väidetava finantsteenuse eraldi hind on lepingus sätestatud ja klientidele esitatud arvetel eraldi väljatoodud, ei ole iseenesest määrava tähtsusega, otsustamaks, kas tegemist on mitme eraldiseisva või üheainsa majandustehinguga. Seega antud lahendi puhul tuleb mobiilside teenuse osutamisel teatud viisidel tasumise eest väidetavalt osutatud maksetöötlusteenust käsitleda põhisoorituse kõrvalsooritusena. Kliendid, kes tasuvad teenuse eest viisil, millega kaasneb täiendav tasu, ei soovi antud juhul osta kahte eraldi teenust.⁹⁶ Lahendist selgus, et põhisoorituse määramisel tuleb lähtuda kliendi huvidest. Põhisoorituseks on seega tehingu komponent, mis ajendas klienti teatud kaupade või teenuste kogumit ostma. Samas kõrvalsoorituseks komponent, mis põhisooritusest eraldiseisvana ei pakuks klientidele huvi.

Kohtulahendis C-453/05 selgitas kohus samuti põhisoorituse määramist. Täpsemalt oli arutlusel olukord, kus finantsnõustaja tegutseb agendilepingu alusel äriühingu DVAG arvel. DVAG pakub üksikisikutele allagendi vahendusel erinevaid finantstooteid, näiteks krediiti, mille üldtingimused on ta krediiti andvate finantseerimisasutustega eelnevalt kindlaks määranud. Finantsnõustaja otsib DVAG nimel potentsiaalseid kliente, kutsudes neid vestlusele, ning koostab ülevaate kliendi varalisest olukorrast ning määrab võimalikud investeerimisvajadused. Kui klient otsustab mõne krediidi kasuks, valmistab nõustaja ette

⁹⁵ *Everything Everywhere Limited v Commissioners of Her Majesty's Revenue and Customs*, Case No 276/09, ECJ, Judgment, 02.12.2010, paragraphs 7,20.

⁹⁶ *Ibid*, paragraphs 27-30.

lepingu, mis on siduv ning, mis edastatakse pärast kliendipoolset allkirjastamist DVAG-ile. DVAG omakorda saadab selle lepingu sõlmimise ettepaneku finantseerimisasutusele, kes otsustab kas annab nõustumuse või mitte. Kui leping sõlmitakse, saab DVAG tulemustasu ning maksab omakorda finantsnõustajale vastutasuks tema panuse eest lepingu sõlmimisel.⁹⁷

Asjaolu, et krediiti andvad finantseerimisasutused tasuvad DVAG-i ja tema allagendi osutatud teenuse eest vaid tingimusel, et kliendid sõlmivad krediidilepingu, viib järelduseni, et vahendamisteenus kujutab endast põhisooritust ning nõustamisteenus on üksnes kõrvasooritus. Samuti näib krediidi vahendamine olevat nii krediidisaaajate kui krediiti andvate finantseerimisasutuste seisukohast otsustav teenus, kuna nõustamistegevus toimub üksnes esialgses faasis ja piirdub kliendile sobiva finantstoote valimisega.⁹⁸ Lahendist saab järeldada, et põhisoorituse määramisel allagendi kasutamisel, on oluline hinnata, mis on otsustav kliendi ja peaagendi omavahelise lepingu täitmisel ja tasu saamisel. Samuti on oluline välja selgitada, millisel elemendil on tehingus ajaliselt suurem ülekaal.

Lahendis C-224/11 andis kohus juhised, kuidas eristada ühte terviklikku teenust, kahest eraldiseisvast. BGZ Leasing on äriühing, kelle majandustegevuseks on liisingu andmine. Nimetatud äriühing nõuab, et liisinguesemed oleksid kindlustatud ning pakub oma klientidele võimalust eseme kaudu kindlustada. Kui kliendid on sellest huvitatud, sõlmib äriühing kindlustusandjaga lepingu ning esitab selle eest arve oma klientidele. Probleemiks antud lahendis oli, et kas selline tehing mis koosneb liisinguteenusel ja kindlustusteenusest kujutab endast käibemaksuga maksustamise osas ühte teenust või kahte iseseisvat tehingut.⁹⁹

Kohus leidis, et liisitava asja ja selle kindlustamise vahel on tingimata olemas teatud seos. Kuid kohtu arvates ei ole selline seos siiski piisav, seda põhjusel, et kui iga kindlustustehing oleks käibemaksuga maksustatav seetõttu, et asi mida kindlustatakse, on sellega maksustatav, seaks see kahtluse alla käibemaksudirektiivi artikli 135 lõike 1 punkti a olemuse. Kohus leidis, et kuigi tänu liisingueseme kindlustamise teenusele on ohud, millega liisinguvõtja silmitsi seisab, võrreldes olukorraga kui kindlustus puuduks, üldjuhul väiksemad, tuleneb see asjaolu siiski kindlustusteenuse olemusest endast. Seega ei saa järeldada, et sellist kindlustusteenust tuleks võrreldes liisinguteenusel käsitleda antud olukorras kõrvasooritusena. Antud juhul on kindlustusteenus liisinguvõtja jaoks sisuliselt omaette

⁹⁷ *Volker Ludwig v Finanzamt Luckenwalde*, Case No 453/05, ECJ, Judgment, 21.06.2007, paragraphs 7-11.

⁹⁸ *Ibid*, paragraph 19.

⁹⁹ *BGZ Leasing sp. z o.o. v Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie*, Case No 224/11, ECJ, Judgment, 17.01.2013, paragraphs 16,18,19,28.

eesmärk, mitte teenuse parimatel tingimustel kasutamise vahend. Kuigi liisingueseme kindlustust nõuab liisinguandja, siis on liisinguvõtjal võimalik kindlustada liisinguese tema valitavas ettevõttes. Kindlustamise nõue iseenesest ei saa tähendada seda, et selline kindlustusteenus on liisinguteenusel lahutamatu või kõrvalteenus. Samuti peegeldab eraldi hinna määramine ja arve esitamine lepinguosaliste huve, kuigi see ei ole määrava tähtsusega. Antud juhul soovib liisinguvõtja ennekõike saada liisinguteenust ja on pakutavast kindlustusteenusest huvitatud alles teise võimalusena. Asjaolu, et kindlustuselemendi eest maksmata jätmise võimaldab liisinguandjal leping lõpetada ei ole määrav, kuna kõnealuseid tehinguid ei saa objektiivselt käsitleda ühe teenusena.¹⁰⁰

Antud asjaoludel tuleb liisingut ennast ja selle eseme kindlustamist põhimõtteliselt pidada eraldiseisvateks ja sõltumatuteks. Siiski tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kindlaks teha, kas kohtuasja konkreetseid asjaolusid arvesse võttes tuleb neid tehinguid käsitleda ühe tervikuna või kahe eraldiseisvana.¹⁰¹ Lahendist selgus, et tehingu kvalifitseerimiseks tuleb hinnata kliendi huve, ehk tuleb välja selgitada, mis ajendas teda vastavat tehingut tegema. Asjaolu, et ühe elemendi eest maksmata jätmise võimaldab lepingu lõpetada, et pruugi olla määrav, kui tehinguid ei saa objektiivselt käsitleda ühtse tehinguna.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et tulenevalt kohtupraktikast, ei kujuta tasu mis on seotud tarnete eest tasumisega, endast eraldi finantsteenust. Olukorras, kus küsitakse tehingu eest maksmisel eraldi tasu, arve tasumise eest, moodustab tehingu maksustatava väärtuse alati kogu tasu, mida müüja kliendilt saab. Kohtupraktika kohaselt on oluline hinnata, tehingu kvalifitseerimisel üheks või mitmeks eraldiseisvaks, soorituste majanduslikku eesmärki. Põhisoorituseks on finantsteenuste vallas tehingu komponent, mis ajendas klienti teatud kaupade või teenuste kogumit ostma. Kohus on ka finantsteenuseid puudutavates lahendites rõhutanud, et eraldi hinna määramine ja arve esitamine tehingu elementide kohta, ei ole määrav, kuigi see teatud määral poolte huvisid peegeldab. Asjaolu, et ühe elemendi eest maksmata jätmise võimaldab lepingu lõpetada, ei pruugi olla siiski määrav, kui sooritusi ei saa objektiivselt käsitleda ühtse tehinguna. Põhisoorituse määramisel allagendi kasutamisel, on oluline hinnata, mis on otsustav kliendi ja peagendi omavahelise lepingu täitmisel ja tasu saamisel.

¹⁰⁰ *BGZ Leasing sp. z o.o. v Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie*, Case No 224/11, ECJ, Judgment, 17.01.2013, paragraphs 36,42,43,44,45,46,47.

¹⁰¹ *Ibid*, paragraph 71.

KOKKUVÕTE

Tänapäeva tarbimisühiskonnas on üha levinum praktika, kus reklaami eesmärgil pakutakse tarbijale kauba või teenusega kaasa mingi teine kaup või teenus. Eesmärgiks eelkõige oma toodangut suuremale arvule klientidele müüa. Käibemaksu seisukohast on tegemist huvipakkuva olukorraga, kus tervikpaketina müüakse tegelikult mitu erinevat kaupa või teenust. Maksustamise seisukohast on maksu objekti määramine oluline, kuna sellest sõltub kas, mis määraga ning millal ja kus maksustada. Kuna reeglina finantsteenuste käivet ei maksustata, siis on maksustamise seisukohast oluline tuvastada kuidas finantsteenust sisaldavat kombinatsiooni tuleks käsitleda.

Lõputöö teemaks oli kombineeritud käive finantsteenuste vallas. Töö on kirjutatud lähtudes käibemaksudirektiivist, Eestis kehtivatest seadustest ning Euroopa Kohtu praktikast. Probleem seisneb selles, et kui tehing koosneb mitmest komponendist, mis moodustavad ühe tervikliku soorituse, siis kuidas määrata tehingu põhisooritust. See on oluline, kuna sellest sõltub kogu tehingu käibe toimumise aeg, koht, maksumäär, maksuvabastused, samuti arve vormistamine.

Töö eesmärgiks oli analüüsida finantsteenuste kombineeritud käibega seotud probleeme Euroopa Liidus. Eesmärgi saavutamiseks püstitati neli uurimisülesannet.

Esimeseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade käibemaksu mõistest ja olemusest. Käibemaks on universaalne tarbimismaks, mis hõlmab kõiki kaupu ja teenuseid. Rakendatakse seda lisandunud väärtuse maksu põhimõtetel. Maksuga koormatakse igat müügi etappi, vähendades maksukoormust eelmiste etappidel makstud maksu võrra. Käibemaksu iseloomustab kaudsus, neutraalsus, ühetaolisus. Tegemist on ka objektiivse maksuga, kuna maksu suurus sõltub kauba või teenuse liigist või väärtusest, mitte maksumaksja isikust. Käibemaksuga maksustamisel kehtib üldjuhul sihtkohamaa printsiip, mille kohaselt toimub maksustamine selles riigis, kus toimub reaalne tarbimine. Teenuste ja kaupade vaba liikumise tagamiseks on kehtestatud ühtlustatud eeskirjad käibemaksuga maksustamise osas. Raamtingimused on sätestatud käibemaksudirektiivis, millega peavad Euroopa Liidu liikmesriikide seadused olema kooskõlas. Uurimisülesanne täideti esimeses

alapeatükis, ülevaade anti käibemaksu olemusest ja seda puudutavatest olulisematest mõistetest.

Teiseks uurimisülesandeks oli anda ülevaade finantsteenuste mõistest ja olemusest. Finantsteenused jagunevad käibemaksuga maksustatavateks ja maksuvabadeks. Lühiülevaade anti maksuvabadest finantsteenustest, mis on välja toodud KMS § 16 lg 2¹. Suurem osa finantsteenuseid on juba ajalooliselt olnud käibemaksust vabastatud eelkõige kuna on raske maksustatavat väärtust leida tehingute kaupa ning kapitali maksustamine käibemaksuga kahjustaks majandust. Maksuvabasid finantsteenuseid on võimalik ka valikuõiguse alusel vabatahtlikult maksustada, välja arvatud siis, kui teenust osutatakse teise liikmesriigi maksukohustuslasele või piiratud maksukohustuslasele. Lühiülevaade anti ka faktooringust ja inkassoteenusest, mida maksustatakse käibemaksuga. Oluline ühisjoon sellistele finantsteenustele, on nende osutamine tasu eest, mistõttu on maksustatava väärtuse leidmine oluliselt arusaadavam.

Kolmandaks uurimisülesandeks oli analüüsida kombineeritud käibe käsitlemist Euroopa Liidus. Kombineeritud käive tähendab olukorda, kus müüakse mitut erinevat kaupa või teenust samaaegselt ühtse tervikuna. Euroopa Kohtu praktikast tulenevalt, tuleb tehingu puhul mis koosneb mitmest erinevast osast ja toimingust, arvesse võtta kõiki asjassepuutuva tehingu toimumisel esinevaid asjaolusid, et kindlaks teha kas tegemist on kahe või enama eraldiseisva või ühe sooritusega. Kui tegemist on ühe sooritusega, tuleb kindlaks teha, kas tegemist on kauba tarne või teenuse osutamisega. Põhisoorituse kindlaks tegemisel tuleb lähtuda poolte eesmärkidest tehingus. Eesmärkide hindamisel tuleb lähtuda keskmisest tarbijast. Samuti tuleb arvestada tasumisele kuuluva summa sõltuvust erinevatest tehingu elementidest ning välja selgitada, millist elementi tehingu reklaamimisel rõhutatakse

Otsustamaks, kas tegemist on kauba tarne või teenuse osutamisega, on olulisel kohal teenusele kuluva aja ja tasu suuruse osakaal kogu tehingust. Kõrvalteenuse osutamise võimalikkus kolmandate isikute poolt ei ole määrav ning ei välista, et tegemist võib olla ühe tehinguga. Samuti ei tohi materjali ja tööde maksumusele kui sellisele omistada otsustavat tähtsust. Kuna kaupade turustamisega kaasneb alati teatud määral teenuste osutamine, siis võib teenuste osutamise osakaalu hindamisel tehingus tervikuna, mis hõlmab ka kaupade tarnimist, arvesse võtta üksnes neid teenuseid, mis tingimata ei kaasne kaupade turustamisega.

Neljandaks uurimisülesandeks oli analüüsida kombineeritud käibega seotud probleeme finantsteenuste vallas. Kohus on korduvalt leidnud, et tasu mis on seotud tarnete eest

tasumisega, ei kujuta endast eraldi finantsteenust. Suuremalt jaolt kordas kohus finantsteenuseid puudutavates lahendites samu põhimõtteid, mis kohus on teisteski valdkondades välja toonud. Kohtupraktika kohaselt tuleb finantsteenuste vallas põhisoorituse määramisel lähtuda kliendi huvidest. Põhisoorituseks on seega tehingu komponent, mis ajendas klienti teatud kaupade või teenuste kogumit ostma. Oluline on hinnata, tehingu kvalifitseerimisel üheks või mitmeks eraldiseisvaks, soorituste majanduslikku eesmärki. Asjaolu, et ühe elemendi eest maksmata jätmine võimaldab lepingu lõpetada, et pruugi olla määrav, kui tehinguid ei saa objektiivselt käsitleda ühtsena. Põhisoorituse määramisel allagendi kasutamisel, on oluline hinnata, mis on otsustav kliendi ja peaagendi omavahelise lepingu täitmisel ja tasu saamisel.

Lõputöö eesmärk saavutati. Autor analüüsis kombineeritud käibe käsitlemist Euroopa Liidus ning kombineeritud käibega seotud probleeme finantsteenuste vallas.

SUMMARY

The graduation thesis has been written on the topic „Combined turnover in the field of financial services“. It has been written in Estonian and consists of 39 pages. The author has used 31 sources, including theoretical literature, legislation and court decisions, which all have been referred to in the text.

The subject is topical because there have been several cases in European Court that concern combined turnover. Since financial services are exempt from VAT, then the transactions, which include financial services finding principal supply have led to the confusion.

The aim of this thesis is to analyse the problems with combined turnover in financial services in European Union. In order to achieve the aim the author:

1. Gives an overview of value added tax.
2. Gives an overview of financial services.
3. Analyses combined turnover in European Union.
4. Analyses problems connected with combined turnover in financial services.

The objective of the thesis was achieved. The analysis revealed that in order to determine whether a transaction is single act or consists of two separate acts all characteristic features have to be defined and the economic objective of the act has to be taken into consideration. In case of a single act basic performance has to be determined, it has to be made sure whether it is a supply or service act. In order to do so there is a component in the transaction an average client is the most interested in and what had prompted him to conduct a transaction. The court has found that no separate transaction concerning payments is supplied in the situation where a company asks separate fee when paying for goods or services.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

1. *Aktiebolaget NN v Skatteverket*, Case No 111/05, ECJ, Judgment, 29.03.2007.
2. *BGZ Leasing sp. z o.o. v Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie*, Case No 224/11, ECJ, Judgment, 17.01.2013.
3. *Commissioners for Her Majestys Revenue and Customs v AXA UK plc*, Case No 175/09, ECJ, Judgment, 28.10.2010.
4. Ernst & Young, *A Study of Methods of Taxing. Financial and Insurance Services*, 2006, kättesaadav internetis:
<ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/key_documents/reports_published/methods_taxing.pdf> välja otsitud: 15.03.2014.
5. Euroopa Nõukogu direktiiv 2006/112/EÜ, kättesaadav internetis <eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:347:0001:0118:ET:PDF> välja otsitud: 23.02.2014.
6. *Everything Everywhere Limited v Commissioners of Her Majestys Revenue and Customs*, Case No 276/09, ECJ, Judgment, 02.12.2010.
7. *Faaborg-Gelting Linien A/S v Finanzamt Flensburg*, Case No 231/94, ECJ, Judgment, 02.06.1996.
8. *Field Fisher Waterhouse LLP v Commissioners for Her Majestys Revenue and Customs*, Case No 392/11, ECJ, Judgment, 27.09.2012.
9. *Finanzamt Burgdorf and Others v Manfred Bog and Others*, Joined cases C-497/09, C-499/09, C-501/09, C-502/09, ECJ, Judgment, 10.03.2011.
10. *Finanzamt Frankfurt am Main V-Höchst v Deutsche Bank AG*, Case No 44/11, ECJ, Judgment, 19.07.2012.
11. *Fleischerei Nier GmbH & Co. KG v Finanzamt Detmold*, Case No 502/09, ECJ, Judgment, 10.03.2011.

12. *Graphic Procede v Ministere du budget, des Comtes publics et de la Fonction publique*, Case No 88/09, ECJ, Judgment, 11.02.2010.
13. Henkow, O. 2013, „Defining the tax object in composite supplies in European VAT“, *World Journal of VAT/GST Law*, 2013, 182-202.
14. Henkow, O., „*Financial Activities in European VAT*“ (Lund University, 2007).
15. Krediidiasutuste seadus, 09.02.1999, jõustunud 01.07.1999 - RT I 1999, 23, 349... RT I, 23.12.2013, 1.
16. Kägi, K., Võimre, U., *Käibemaks* (Äripäeva kirjastus, 2007).
17. Käibemaksuseadus 10.12.2003, jõustunud 01.01.2004 – RT I 2004, 41, 278...RT I, 25.10.2012, 1.
18. Lehis, L. „Kuidas maksustatakse segatarneid ehk kuidas kaubast saab teenus ja teenusest kaup“, arvutivõrgust kättesaadav <www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=123www.maksumaksjad.ee/modules/smartsection/item.php?itemid=123>_ (31.03.2014).
19. Lehis, L., Lind, K., „*Käibemaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne*“. (Tartu: OÜ Casus, 2003).
20. Lehis, L., „*Maksuõigus*“, teine trükk (Tallinn: Juura, 2009).
21. *Levob Verzekeringen BV, OV Bank NV v Staatssecretaris van Financien*, Case No 41/04, ECJ, Judgment, 27.10.2005.
22. Lind, K. „Maksustatav väärtus. Probleemid kehtivas käibemaksuseaduses“, *Juridica* (2007), nr 9, 639-650.
23. *Minister Finansow v RR Donnelley Global Turnkey Solutions Poland sp. z o.o.*, Case No 155/12, ECJ, Judgment, 27.06.2013.
24. *Purple Parking Ltd v Airparks Services Ltd*, Case No 117/11, ECJ, kohtumäärus, 19.01.2012.
25. Rahandusministeeriumi kommentaaridega käibemaksuseadus (seisuga 01.03.2014), kättesaadav rahandusministeeriumi kodulehelt <www.fin.ee/280/>, välja otsitud 31.03.2014.
26. Report of the OECD. „*Indirect tax treatment of financial services and instruments*“, 22.10.1998, kättesaadav internetis: <www.oecd.org/tax/consumption/1915300.pdf> välja

otsitud: 15.03.2014.

27. *RLRE Tellmer Property sro v Financni reditelstvi v Usti nad Labem*, Case No 572/07, ECJ, Judgment, 11.06.2009.

28. Terra, B. „*Tarnekoht Euroopa käibemaksu vaatevinklist*“. (Tallinn: Europrint, 2006).

29. *Volker Ludwig v Finanzamt Luckenwalde*, Case No 453/05, ECJ, Judgment, 21.06.2007.

30. Võlaõigusseadus, 26.09.2001, jõustunud 01.07.2002 – RT I 2001, 81, 487... RT I, 29.11.2013, 1.

31. Väärtpaberituru seadus 17.10.2001, jõustunud 01.01.2002 - RT I 2001, 89, 532 ... RT I, 23.12.2013,1.